

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет фізичної культури спорту та реабілітації
Кафедра теорії та методики фізичного виховання і спорту**

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИСТУПІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЗБІРНОЇ
З БАСКЕТБОЛУ ПРОТЯГОМ 2010–2021 РОКІВ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконав:
студент 2 курсу 601 групи
спеціальності 017
“Фізична культура і спорт”
Чермак Артур Олександрович
Керівник: канд. наук з фіз. вих. і с.,
доц.
Балацька Л. В.
Рецензент:
канд. пед. наук, доц. Гнесь Н.О.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №_____

від “___” _____ 2024 р.

зав. кафедри _____ доц. Наконечний І. Ю.

Чернівці – 2024

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП... ..	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВИСТУПІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАСКЕТБОЛЬНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ.....	7
1.1. Історія становлення та перспективи розвитку баскетболу в Україні в умовах незалежності.....	7
1.2. Роль баскетболу у формуванні спортивного іміджу України.....	19
1.3. Ключові аспекти тренування баскетболістів високого рівня в умовах сучасної глобалізації та популяризації гри.....	21
1.4. Динаміка розвитку та зростання популярності міжнародних змагань у баскетболі 3х3.....	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	45
2.1. Методи дослідження.....	45
2.2. Організація дослідження	46
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВИСТУПІВ ЗБІРНОЇ УКРАЇНИ З БАСКЕТБОЛУ В МІЖНАРОДНИХ ЗМАГАННЯХ	48
3.1. Характеристика змагальної діяльності збірних команд України зі спортивних ігор на міжнародній арені	48
3.2. Аналіз тактичних змін та нових стратегій збірної України з баскетболу (2011–2021).....	53
3.3. Соціально-політичний контекст і його вплив на збірну України з баскетболу.....	58
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	64

АНОТАЦІЯ

ЧЕРМАК А.О. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИСТУПІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЗБІРНОЇ З БАСКЕТБОЛУ ПРОТЯГОМ 2010–2021 РОКІВ

Кваліфікаційна робота ОР Магістр зі спеціальності “Фізична культура і спорт”, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича; м.Чернівці, 2024.

У роботі проаналізовано спеціальну наукову літературу з питань розвитку і становлення баскетболу як професійного виду спорту у незалежній Україні. Визначено історичні події, досягнення баскетболу України та перспективи його розвитку як професійного виду спорту. Здійснено аналіз змагальної діяльності збірної команди з баскетболу України на міжнародній арені.

Ключові слова: збірна баскетболу, виступи, результати, тенденції, аналіз.

ABSTRACT

CHERMAK A. EVALUATION OF THE 2010–2021 PERFORMANCES OF THE UKRAINIAN NATIONAL BASKETBALL TEAM.

Qualification thesis of the Master’s degree in «Physical culture and sport», Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2024.

The paper analyzes special scientific literature on the development and establishment of basketball as a professional sport in independent Ukraine. Historical events, achievements of Ukrainian basketball and prospects for its development as a professional sport are identified. The competitive activities of the Ukrainian national basketball team in the international arena are analyzed.

Keywords: basketball team, performances, results, trends, analysis.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Баскетбол в Україні має глибоке історичне коріння і справді важливу роль у спортивному житті країни. Цей вид спорту вперше з'явився на початку XX століття, а якщо точніше, то 1891 році [5,11,16,18,22,44,78].

Перші згадки про баскетбол в Україні датуються 1908 роком, коли в Західній Україні проводилися аматорські ігри. Надалі в 1923 році баскетбол був офіційно визнаний як спортивна дисципліна, і саме в цей період відбувся перший офіційний матч між командами Харкова: команда інтернату Червоного Хреста та команда трудової школи. Ця подія стала визначальним моментом в історії українського баскетболу, після чого вона символізувала початок системного розвитку цього виду спорту в Україні [7,17,19,55,60].

У період колишнього Радянського Союзу українські баскетболісти стали невід'ємною частиною збірних республік, які домінували на міжнародній арені. Українські спортсмени, такі як Олександр Білостінний, Валерій Гоборов і Володимир Ткаченко, були видатними представниками світового баскетболу, здобуваючи медалі на Олімпійських іграх і Чемпіонатах світу. [10,15,34,38,45,51].

Водночас у внутрішньому чемпіонаті Україна сформувала сильні школи та клуби, які пізніше стали фундаментом для незалежного українського баскетболу. Після здобуття незалежності у 1991 році Україна досягла численних викликів у сфері спорту, зокрема через фінансову кризу та нестачу ресурсів. [12,22,32,56]. Проте баскетбол залишився популярним видом спорту, а національні збірні почали брати участь у міжнародних змаганнях. Серед досягнень незалежної України можна відзначити виступ чоловічої збірної на Чемпіонат Європи 2013 року, де команда під керівництвом Майка Фрателло посіла шосте місце, що дозволило їй вперше в історії потрапити на Чемпіонат світу 2014 року [43,46,56,77,80].

На рівнях інфраструктури баскетболу в Україні продовжується робота Федерації баскетболу України (ФБУ). Важливу роль відіграє система дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ) та клубні академії, які готують молодих гравців для професійної арени. У регіонах відкриваються нові спортивні майданчики, проводяться чемпіонські інтернати, а українські клуби беруть участь у міжнародних лігах [4,13,23,43,54,67].

Попри прогрес, розвиток українського баскетболу стикається з низькою проблемою. Серед них — недостатнє фінансування, недолік сучасної інфраструктури в деяких регіонах, а також витік талановитих гравців до закордонних клубів. Водночас саме ці виклики стимулюють пошук нових підходів до розвитку цього виду спорту в Україні [5,11].

Ця робота досліджує виступи збірної України з баскетболу у 2010–2021 роках, аналізуючи їх крізь призму спортивних, організаційних та соціально-економічних факторів. Вона покликана окреслити динаміку розвитку баскетболу в цей період, а також змінити ключові проблеми й перспективи на майбутнє.

Мета роботи – проаналізувати результати виступів чоловічої збірної України з баскетболу в період з 2010 року по 2021рр.

Відштовхуючись від мети дослідження, сформовані наступні *завдання дослідження*:

1. Здійснити ретроспективний аналіз джерел науково-дослідної літератури, інтернет ресурсів з питань розвитку, становлення баскетболу як професійного виду спорту в Україні.
2. Представити генезис історичних досягнень в баскетболі України та перспективи його розвитку як професійного виду спорту
3. Провести аналіз змагальної діяльності національної збірної України з баскетболу на міжнародних турнірах.

Об’єкт дослідження: збірна команда України з баскетболу.

Предмет дослідження: результати виступів збірної команди України з баскетболу.

Методи дослідження: У роботі використано теоретичний аналіз та аналітичний огляд науково-методичної літератури, інформації мережі Інтернет та нормативно-правових документів, порівняльно-історичний аналіз; статистичні: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних із використанням методів математичної статистики та комп'ютерних програм.

Структура роботи: Дослідження включає вступ, три основні розділи, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок, які містять 3 таблиці та 5 рисунків. У ході виконання дослідження було використано 89 джерел наукової та спеціалізованої літератури, з яких 22 належать до вітчизняної, а 67 — до іноземної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВИСТУПІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАСКЕТБОЛЬНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ

1.1. Історія становлення та перспективи розвитку баскетболу в Україні в умовах незалежності

Баскетбол як засіб фізичного виховання дійсно успішно виконує ключову роль у формуванні здорового способу життя, виховання рухових і соціальних навичок, особливо серед молоді. Його популярність у середніх і вищих навчальних закладах пояснюється не тільки динамікою та почуттям гри, а й її широким впливом на психофізіологічний розвиток. У контексті військового стану, пандемії та переходу на дистанційне навчання популярність баскетболу в Україні могла дещо зменшитися через обмежений доступ до спортивних майданчиків. Проте це підкреслює важливість вивчення історії та розвитку цього виду спорту, оскільки розуміння його еволюції та культурної цінності забезпечує збереження інтересів і мотивів до гри [1,26,29,31,40, 66,70].

Історія баскетболу як навчальної дисципліни у ЗВО та спортивних секціях є надзвичайно важливою. Майбутнім тренерам і фахівцям у сфері фізичного виховання важливо знати, як цей вид спорту розвивався, які тренерські методики застосовувалися раніше, і як адаптувати гру до сучасних умов. Ця база знань сприяє формуванню не лише технічних навичок, а й усвідомлення значення баскетболу для суспільства, його ролі у формуванні команди та підтримці здорового способу життя [43,78,80].

Також у складних умовах, таких як дистанційне навчання, можна зберегти інтерес до баскетболу через інтерактивні уявлення, перегляд відео з історії гри, тактичний аналіз матчів, вивчення біографій відомих гравців, тренерів і команд. Таким чином, навіть без фізичної присутності на

майданчику можна продовжувати займатися підготовкою фахівців і підтримувати любов до цього виду спорту [25,38,42,56,74].

У 1991 році, з проголошенням незалежності України, розпочався новий етап у житті країни, який мав значний вплив на розвиток багатьох сфер, зокрема і спорту. Цей став рік символом пробудження національної свідомості, що позначилося також на баскетболі. З цього часу сучасна історія становлення і цього виду спорту в Україні.

Дослідники, серед яких Хромаєв і Волошин, Поплавський і Маслова, Сушко, Безмілов і Шинкарук, висвітлювали ключові події розвитку баскетболу в умовах незалежності [6,15,24,44,55,61,73]. Перші роки цього періоду супроводжувалися серйозними випробуваннями, зокрема змінами в системі управління спортивною галуззю. Складна економічна ситуація негативно позначилася на матеріальному становищі спортивних клубів та організацій, які забезпечували функціонування та підготовку баскетбольних команд [32,47,50,60,64,78].

Ці виклики торкнулися всіх рівнів баскетболу в країні — від дитячо-юнацького спорту до професійних команд. Попри труднощі, завдяки зусиллям тренерів, спортсменів та ентузіастів вдасться зберегти цей вид спорту та створити основу для його подальшого розвитку в нашій країні [40].

Через складне економічне становище національні збірні та клуби України втратили можливість повноцінно виступати на міжнародній арені.

Масовий виїзд провідних спортсменів на початку викликав серйозні труднощі для розвитку баскетболу як в Україні, так і в інших пострадянських країнах. Однак участь українських гравців у закордонних клубах дала їм змогу ознайомитись із сучасними підходами організації до спорту, ефективними методиками тренувань, які сприяли їхньому професійному зростанню. Це дозволило їм досягти успіху на міжнародних змаганнях, укласти вигідні контракти та підвищити престиж України у світовому світі [37,42,53,65,74].

Успішні виступи українських баскетболістів за кордоном стали чинником популяризації баскетболу в Україні, стимулюючи інтерес до цього

виду спорту, зростання його масовості та підвищення рівня майстерності молоді. Одночасно з цим, повернення спортсменів із закордонним досвідом сприяло впровадженню передових технологій підготовки в Україні, що позитивно вплинуло на розвиток національного баскетболу. Одним із ключових результатів участі українських спортсменів у зарубіжних професійних клубах є їх повернення в Україну з набутим досвідом організації тренувального процесу в найкращих лігах світу [56,67,74,79].

Яскравим прикладом є Олександр Волков — олімпійський чемпіон і один із найвідоміших баскетболістів Європи 1986–1988 років, який є почесним членом Федерації баскетболу України. Його досвід роботи в системі підготовки гравців для НБА демонструє необхідність впровадження нових підходів до вдосконалення спортсмена таким чином, Волков акцентує увагу на індивідуальному підході до розкриття потенціалу гравців, створенні унікальних ігрових стилів, що враховують природні особливості кожного спортсмена. Він також звертає увагу на значні відмінності у методиках підготовки між американським і американським баскетболом, що підкреслює важливість інтеграції найкращих практик обох підходів у розвиток національного баскетболу[2,3].

На нашу думку, одним із ключових сучасних завдань розвитку баскетболу є пошук перспективних шляхів його вдосконалення. Це передбачає врахування власного досвіду, вивчення практик провідних баскетбольних країн світу та усунення недоліків у системі організації та підготовки українських баскетболістів [3,6,9,29].

За період становлення України баскетбол переживав як підйоми, так і труднощі, проте робота над його розвитком тривала. Зросла кількість міст, де цей вид спорту став популярним, а Федерація баскетболу України активно займалася підвищенням рівня техніко-тактичної підготовки команд. У національних чемпіонатах відзначилася більша кількість учасників, що сприяло зниженню загальної якості гри [49,58,64].

З аналізу статистики відомо, що в першому чемпіонаті незалежності України з баскетболу взяли участь лише сім жіночих і вісім чоловічих команд.

У другій чемпіонаті їх кількість зросла до 36 чоловічих і 18 жіночих колективів, які були розподілені на три чоловічі та три жіночі ліги [44,60,80].

У наступні ігрові сезони жіноча команда "Динамо" (Київ) п'ять разів поспіль здобувала звання чемпіона України та досягла значних успіхів на міжнародних турнірах. Гравчині "Динамо" Олена Жирко та Марина Ткаченко, представляючи збірну Співдружності на Олімпійських іграх 1992 року в Барселоні, вибороли золоті медалі. У чоловічій збірній СНД, що брала участь у XXV Олімпійських іграх у Барселоні, Україну представляли Олександр Білостінний та Олександр Волков. Найвищим результатом цієї команди стало четверте місце [34].

У 1992 році в Україні було створено Національний олімпійський комітет (НОК). Після розпаду колишнього Союзу Україна здобула незалежність і у сфері баскетболу. 28 лютого 1992 року Федерацію баскетболу України (ФБУ) офіційно зареєстрували на державному рівні. А вже 10 липня того ж року Україна стала членом Міжнародної федерації баскетболу (ФІБА), що відкрило доступ для українських команд до участі в міжнародних баскетбольних змаганнях та турнірах.

У 1993 році був прийнятий Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який дозволив створити структуру професійного спорту. Одними з перших в Україні почали функціонувати професійні баскетбольна та футбольна ліги. Однак розвиток професійного баскетболу ускладнювався низькою проблемою, серед яких були справжні сучасні спортивні арени, здатні приймати участь у змаганнях і забезпечити комерційну діяльність, недостатня потреба в цьому виді спорту та значні витрати на утримання професійних команд. Крім того, мала кількість команд у Суперлізі, половина з яких була слабкими конкурентами, обмежена кількість ігор у сезоні та недостатній рівень суперництва створювали перешкоди для зростання

спортивної майстерності гравців у національному чемпіонаті. Усе це загальмувало розвиток професійного баскетболу в Україні (Павленко, 2018).

У 1993 році НОК України був остаточно визнаний Міжнародним олімпійським комітетом. НОК активно сприяв організації ФБУ як незалежної громадської структури. відповідно до статуту ФБУ, лише вона мала повноваження створювати баскетбольні клуби та національні збірні, а також заява

З 1994 року, завдяки новому управлінському підходу, в українському баскетболі почалися позитивні зміни. Чемпіонат України став конкурентнішим, а в містах Київ, Одеса, Миколаїв, Харків, Маріуполь, Донецьк, Дніпропетровськ та Львів були створені перші професійні баскетбольні клуби. У чоловічій Суперлізі починають виступати іноземні гравці, що сприяло підвищенню рівню та збільшенню конкуренції.

Результати реформ не забарилися: у 1995 році жіноча збірна України під керівництвом Володимира Рижкова вперше стала чемпіоном Європи. А вже через рік ця команда здобула право представити Україну на Олімпійських іграх 1996 року в Атланті.

На початку 2000-х років стан українського баскетболу почав прогресувати. У 2001 році до елітної дивізії через відбірковий турнір пройшов ще один відомий клуб України – МБК «Одеса». Згодом у Маріуполі, Сумах та інших містах країни з'явилися конкурентоспроможні команди. Ці зміни суттєво вплинули на рівень національного чемпіонату: зросла конкуренція, що їх чергою сприяло покращенню спортивної майстерності гравців. Успіхи команд стали помітними і на міжнародній арені.

Молодіжні збірні також підтримували успіх дорослих. У 2003 році на чемпіонаті Європи серед дівчат українська команда здобула бронзові медалі. А вже у 2004 році юніорська збірна увійшла до п'ятірки найкращих команд Європи. Чоловіча збірна, очолювана Геннадієм Зашуком, також не відставала. У 2005 році команда здобула срібло на Всесвітній Універсіаді, поступившись лише збірним США, а наступного року вийшла до фіналу чемпіонату Європи.

Велике досягнення українського клубного баскетболу стало другим місцем «БК Київ» у Євролізі ФІБА у 2005 році. Проте цей успіх більшого став можливим завдяки участі легіонерів, включно з головним тренером і провідними гравцями. Заснування цього клубу стало ініціативою колишнього гравця НБА Олександра Волкова. «БК Київ» увійшов у відповідність до команди Північноєвропейської баскетбольної ліги (NEBL), що стало важливим підходом для розвитку

Цей період став визначальним у становленні українського баскетболу. Як чоловічі, так і жіночі клуби регулярно здобували перемоги над ними європейськими командами. У національному чемпіонаті взяли участь 18 жіночих

Рівень чемпіонів України зростав не лише кількісно, а й якісно. Помітним стало покращення технічного забезпечення змагань. Наприклад, жіноча збірна України під керівництвом Володимира Рижова в 1994 році отримала складну кваліфікацію, щоб потрапити до фінальної частини чемпіонату Європи. А в 1995 році команда здобула титул чемпіона Європи у фіналі, який проходив у словацькому місті.

У національному чемпіонаті також відзначалася команда «Будівельник», яка шість разів виборювала звання чемпіона незалежної України. Щодо чоловічої збірної України, то вона вперше вийшла на чемпіонат Європи в 1997 році, де посіла 13-те місце [22,27]

На початку 2000-х років український баскетбол зіткнувся з певними труднощами, проте продовжував розвиватися. У 2001 році, а потім і в 2003 році чоловіча збірна України брала участь у чемпіонатах Європи, посівши 13-те та 16-те місця відповідно. У 2005 році студентська збірка України під керівництвом Геннадія Защука здобула срібло на Всесвітній Універсіаді в турецькому Ізмірі та виборола друге місце, золото тоді отримала команда США.

У 2005 році за ініціативою Федерації баскетболу України (ФБУ) була створена Аматорська ліга, у першому чемпіонаті якої взяли участь 75 команд.

У 2006–2007 роках була заснована Студентська ліга, яка залучила молодь до активного розвитку баскетболу. У 2008 році створено Українську баскетбольну лігу (УБЛ), президентом якого став Михайло Броцький. Ліга об'єднала 22 професійні команди та реалізувала кілька важливих проєктів, таких як «Матч зірок УБЛ» та «Фінал чотирьох УБЛ». У сезоні 2009–2010 років у чемпіонаті України взяли участь 338 команд, розділених на вищу, першу, другу лігу.[13,23,37,43,57,66].

З 2007 по 2011 рік ФБУ організувала 23 семінари для тренерів, в яких взяли участь 1216 осіб. Це сприяло підвищенню рівня підготовки як тренерів, так і гравців, що позитивно вплинуло на розвиток баскетболу в країні.

У 2013 році чоловіча збірна України під керівництвом американського тренера Майка Фрателло успішно пройшла кваліфікацію на чемпіонат Європи, зайнявши друге місце у відбірковій групі. У фінальній частині турніру, яка проходила в Словенії, збірна потрапила до групи «А» разом із командами Бельгії, Ізраїлю, Німеччини, Франції та Великобританії. За підсумками турніру українська збірна посіла шосте місце, увійшовши до напівнайкращих команд Євробаскету 2013 року. Це досягнення вперше в історії дозволило національній збірній України вийти на чемпіонат Європи [3,15,17].

У 2015 році Михайло Броцький був переобраний президентом ФБУ. У цьому жовтні було укладено угоду між ФБУ та Міністерством молоді та спорту України щодо фінансування спортивних заходів та підвищення зарплати тренерам ДЮСШ. У рамках реалізації державних програм, таких як «Національна стратегія розвитку освіти, фізичної культури та спорту до 2021 року» та «Національна стратегія з оздоровчої рухової діяльності в Україні на період до 2025 року», почалися реформи, які позитивно вплинули на розвиток баскетболу [13,22,44,55,60].

Наступним етапом популяризації цього виду спорту в Україні став розвиток баскетболу 3х3. Ця форма гри швидко збільшила популярність і стала числом кроків у залученні молоді до спорту. У 2006 році була сформована окрема структура, яка спочатку отримала назву «Федерація

вуличного баскетболу». У 2013 році вона трансформувалася в «Федерацію баскетболу 3Х3 України» або «ФБУ 3Х3». Завдяки її діяльності цей вид спорту набув значної популярності, що дозволило організувати до двох сотень турнірів щороку [3,22,27,37,40]. Жіноча збірна України з баскетболу 3Х3 здобула низку важливих досягнень: у 2015 році вона виборола срібло на Європейських іграх у Баку, у 2016 році — срібні медалі на чемпіонаті світу в Китаї, за що була визнана титулом «Команда року». У 2017 році команда здобула бронзу на чемпіонаті світу в Німеччині, а в 2018 році жіноча збірна U-23 завоювала бронзові медалі на світовій першості в Китаї

Зміни, які відбулися в структурі й організації баскетболу, по-різному вплинули на діяльність клубів і результати національних збірних. Останнім часом стає все більш розширеною практикою залучення до складу збірних іноземних спортсменів, які отримали українське громадянство. Ця тенденція почала проявлятися ще наприкінці ХХ століття, коли до української Суперліги почали запрошувати легіонерів. За результатами дослідження Безмилова М. та Шинкарук О. [4] на початку 2000-х років частка іноземців серед гравців українських клубів складала 10%.

У середині 2000-х років відбулися значні зміни в українському баскетболі: частка іноземних гравців у чемпіонаті досягла 40% і продовжувала зростати.

Для збереження балансу в українському баскетболі Федерація баскетболу України (ФБУ) впровадила регуляторні заходи щодо залучення іноземців. Було встановлено ліміт на кількість легіонерів у складі команди та їх присутність на майданчику під час гри. Це рішення, разом із фінансовими труднощами, які переживали українські клуби під час кризи, зменшило кількість іноземних гравців до 40–45% [4]. З часом показники почали повертатися до рівня, характерного для докризового періоду, але нові проблеми, такі як пандемія COVID-19, запровадження військового стану та ускладнення з безпекою у 2022 році, знову скоро з'являться в ін.

У своїх дослідженнях О. Павленко підкреслює, що розвиток баскетболу тісно пов'язаний із студентською молоддю. На його думку, для вдосконалення студентського баскетболу необхідно впроваджувати низку заходів, серед яких створення університетських спортивних клубів, організація чемпіонів країни між клубами закладів вищої освіти, активізація міжнародних змагань серед студентів. Також надати студентській команді право брати участь у національному чемпіонаті та залучити до їх підготовки досвідчених фахівців як з України, так і з-за кордону, які мають практичний досвід в інших національних лігах [8]. Фахівці зазначають, що перспективний розвиток професійного спорту в Україні можливий лише за умови зміцнення його національних структур і підвищення рівня їх інтеграції в міжнародні спортивні організації [45,48,51,63].

У середині 2000-х років ситуація в українському баскетболі відзначила суттєві зміни: частка іноземних гравців у чемпіонаті зросла до 40% і продовжувала збільшуватися. Динаміка участі легіонерів у командах української Суперліги протягом 2002–2020 років демонструвала стабільне зростання їх кількості. Значна ігрова активність іноземців та їх висока результативність стали викликом для місцевих спортсменів, зокрема української молоді, що відкрила можливості для розвитку власної спортивної майстерності. Подібні тенденції вплинули й на виступ студентських команд. Наприклад, чоловіча збірка, сформована зі студентів закладів вищої освіти (ЗВО), на Всесвітній літній Універсіаді 2013 року посіла 19-те місце. У 2015 році на Універсіаді в Кванджу (Республіка Корея) національна збірна не змогла пройти до фінальної частини змагань. У 2017 році в Тайбеї команда зайняла 15-те місце, а в 2019 році в Неаполі (Італія) українська чоловіча збірна досягла фіналу та здобула срібні медалі, отримавши збірну США з рахунком 85:63, повторивши досягнення, якого не було 14 років.

З метою захисту інтересів національного баскетболу Федерація баскетболу України (ФБУ) ухвалила рішення щодо регулювання участі іноземних гравців. Було запроваджено ліміти на кількість легіонерів у складі

команд та їх присутність на майданчику під час гри. Такі заходи, разом із кризовими обставинами, що обмежили фінансові можливості українських клубів, призвели до стабілізації частки іноземців на рівні 40–45% (за даними дослідження Безмілова та Шинкарук) [4].

Поступово ситуація почала стабілізуватися, і показники почали повертатися до рівнів, характерних для докризового періоду. Однак виклики, такі як пандемія, введення воєнного стану та проблеми з безпекою проведення змагань у лютому 2022 року, знову негативно вплинули на присутність іноземних гравців у чемпіонатах. Продовжуючи досліджувати історичний розвиток баскетболу, О. Ю. Павленко наголошує на його тісному зв'язку зі студентською молоддю [8]. На думку, для успішного розвитку студентського його баскетболу необхідно реалізувати низку конкретних заходів: засновувати університетські спортивні клуби; організовувати національні чемпіонати між командами закладів вищої освіти (ЗВО); впроваджувати міжнародні змагання серед команд баскетбольних клубів; дозволити студентським командам брати участь у чемпіонатах країни. Крім того, слід залучати до роботи з молоддю досвідчених українських та іноземних спеціалістів у баскетболі, які мають практичний досвід у провідних національних лігах

За словами Поплавський, Л. Ю. подальший розвиток професійного спорту в Україні має бути спрямований на зміцнення національних спортивних структур та вдосконалення механізмів їх інтеграції в міжнародну спортивну систему [11].

У цьому процесі можна виділити кілька ключових напрямів:

1. Створення умов для організованого трансферу спортсменів. Важливо забезпечити цивілізований перехід українських спортсменів до закордонних професійних клубів із постійним зв'язком із вітчизняним спортом. Кошти, отримані від трансферів, доцільно спрямовувати на розвиток українського баскетболу, враховуючи внесок усіх спортивних організацій та фахівців, які працювали над підготовкою спортсмена.

2. Розвиток внутрішніх і міжнародних змагань. Необхідно збільшувати кількість внутрішніх турнірів із професійного спорту та створювати умови для проведення в Україні міжнародних спортивних подій.

3. Інфраструктура професійного спорту. Важливо розвивати спортивну інфраструктуру, орієнтовану на створення видовищних заходів, які зацікавлять широку аудиторію глядачів, медіа та спонсорів.

4. Пошук нових джерел фінансування. Слід приділяти увагу залученню фінансових надходжень через продаж прав на телетрансляції, розвиток рекламно-спонсорських програм, ліцензійної діяльності, концесії спортивних об'єктів, а також організацію автостоянок поруч зі спортивними спорудами.

5. Вдосконалення законодавчої бази. Необхідно створити нормативну базу, яка б стимулювала розвиток бізнесу в спортивній галузі.

6. Формування правових засад професійного спорту. Професійний спорт в Україні повинен базуватися на правових основах, які враховують міжнародний досвід і сприяють інтеграції у світовий спортивний простір.

Лише ті види спорту, які здатні привернути увагу широкої аудиторії, медіа та спонсорів, можуть стати професійними. У цьому контексті особливе значення мають телебачення та Інтернет, які надають доступ до статистики гравців, інформації про здобутки команд і відеоматеріалів ігор, зокрема матчів національних чемпіонатів та NBA. Ці ресурси відіграють ключову роль у популяризації баскетболу як професійного спорту. Подальший розвиток професійного спорту в Україні, включаючи баскетбол, можливий лише за умови скорочення державного впливу на економічні та управлінські процеси і залучення приватного капіталу. Останні зміни в правилах гри спрямовані на підвищення її видовищності та інтенсивності, водночас підвищуючи вимоги до фізичної та функціональної підготовки гравців (Платонов, 2015; Хіменес та Еделев, 2022). У сучасному світі спостерігається тенденція до залучення дітей до занять баскетболом у молодшому віці та продовження спортивної кар'єри дорослих спортсменів. У провідних країнах, таких як США, Іспанія, Франція,

Литва, Сербія та інших, діти починають займатися баскетболом уже з 5–6 років [13,19,24,36].

В Україні, відповідно до Навчальної програми з баскетболу для ДЮСШ, рекомендовано починати заняття баскетболом у віці 8–9 років. Важливо відзначити, що це не передбачає ранньої спеціалізації чи прискореного розвитку молодих спортсменів, як це іноді помилково вважають. Тренування на цьому етапі мають загальнорозвиваючий характер і виконуються за правилами міні-баскетболу. У цьому віці закладається основа рухових навичок, яка в майбутньому стане базою для опанування складних технічних і тактичних прийомів.

Одночасно протягом усього віку спортсменів, які продовжують виступати на найвищому рівні у спортивних вищих досягненнях. Досвідчені баскетболісти відіграють важливу роль у популяризації цього виду спорту та залучення глядачів на матчі [11,54,65,78]. Сьогодні тривалість кар'єри баскетболістів значно збільшилася, а зірки світового рівня нерідко виступають до 40 років і більше.

Популярності набирають і альтернативні формати баскетболу. У 2017 році, враховуючи динамічність та привабливість цього виду спорту для глядачів, Міжнародний олімпійський комітет ухвалив рішення про включення баскетболу 3Х3 до програми Ігоря XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо. Цей формат гри суттєво відрізняється від класичного баскетболу 5Х5. Матчі у форматі 3Х3 проходять із більшою інтенсивністю

Проте в Україні, як і в багатьох інших країнах, поки що відсутня система підготовки гравців, спеціалізованих саме для баскетболу 3х3. Склад збірних команд формується переважно з професійних спортсменів, які зазвичай виступають у класичному баскетболі.

Підсумовуючи, слід зазначити, що баскетбол в Україні є одним із найпопулярніших видів спорту серед населення. Ним займаються понад 40 тисяч людей різних вікових категорій, а їх розвитком опікують понад 1000 тренерів. Для ефективної організації роботи функціонує виконавчий комітет у

межах спортивно-технічної та судової комісій. Займається координаційною діяльністю, підвищенням кваліфікації тренерів, викладачів та суддівського корпусу. Нині чемпіонати України обслуговують близько 85 арбітрів і 30 технічних комісарів, серед яких є 8 арбітрів і 4 комісари ФІБА [13,19,24,36].

На даний момент баскетбол в Україні є незалежним, професійним і перспективним видом спорту. Він охоплює широкий спектр рухової активності населення різного віку та має висококваліфіковані спортсмени (Помещикова та ін., 2020; Хіменес).

Сучасний баскетбол в Україні, пройшовши відносно короткий історичний шлях, демонструє значні досягнення у професійному розвитку. Представлений матеріал надає можливість ознайомитися з історичними етапами становлення баскетболу, сучасними тенденціями його розвитку та перспективами цього виду спорту в Україні. Вивчення історії розвитку та аналіз поточного стану баскетболу є важливим для інтелектуального збагачення молодого покоління. Ці знання слугують базою для закріплення теоретичних аспектів у таких дисциплінах, як «Історія спорту», «Теорія і методика спортивних ігор», «Професійний спорт». Крім того, вони сприяють якісній підготовці майбутніх спеціалістів у сфері баскетболу.

1.2. Роль баскетболу у формуванні спортивного іміджу України

Розкриваючи питання спортивного іміджу України, баскетбол займає не останнє місце у його формуванні, адже поряд з іншими видами спорту, є відомим, популярним серед молоді, дітей та ще інших груп населення.

Можна говорити, що баскетбол популяризує країну на міжнародній арені, сприяє розвитку молоді, об'єднує суспільство та стимулює економіку через турніри і трансляції. Баскетбол, як інструмент - демонструє потенціал України як спортивної держави.

Сприймається цей вид спорту на різних рівнях: внутрішньому та міжнародному, адже уособлює такі якості, як командна робота, наполегливість і спортивна майстерність [19, 61].

На внутрішній імідж країни баскетбол впливає через покращення формування спортивної культури серед молоді, а участь молодіжних команд у внутрішніх і міжнародних турнірах стимулює зацікавленість у цьому виді спорту.

Наступною ознакою внутрішнього іміджу слід вказати на спортивні арени. Нові сучасні арени в Києві, Львові та Дніпрі сприяють проведенню якісних змагань. Наприклад, «Палац спорту» в Києві став місцем проведення численних міжнародних турнірів.

Також збільшилась кількість дитячих команд в Чемпіонатах України, що дає можливість ще більше залучати дітей, молодь до рухової активності, а цк неабиякий плюс в іміджі нашої держави.

Однак , є процеси до вдосконалення і розвитку. Нестабільна економічна ситуація, тривалість війни на території України, проблеми на фінансуванні клубів і збірних команд, уповільнює розвиток баскетболу [24,56].

Інша актуальна проблеми, з якою зіштовхується баскетбол – є відтік талантів. Українські гравці, особливо молоді й перспективні, часто виїжджають за кордон, шукаючи кращих умов для розвитку, тренувань та професійної кар'єри. Ця тенденція впливає як на рівень національної збірної, так і на розвиток баскетболу всередині країни.

Причинами відтоку талантів у баскетболі з України: війна, фінансові труднощі з якими зіштовхуються українські клуби. Багато клубів не мають стабільного фінансування, що завершується до затримки зарплати та обмежених можливостей для утримання гравців і в протигагу маємо- високий рівень зарплати і бонусів у європейських лігах (Іспанія, Туреччина, Італія) або в НБА, що є сильним стимулом для переїзду.

Війна в Україні суттєво вплинула на розвиток баскетболу, створивши численні виклики для спортсменів, клубів та федерацій. Фінансові труднощі, руйнування інфраструктури та відтік талантів стали серйозними перешкодами для цього виду спорту. Форвард Дмитро Сорочан повідомляє: «Ми бачимо, як

молоді гравці втрачають мотивацію через нестабільність та відсутність перспектив» Попри ці труднощі, українські баскетболісти активно виступають проти війни та підтримують національні зусилля. Капітан збірної України Артем Пустовий організував антивоєнну акцію, закликаючи до закриття повітряного простору від ворожих атак.

Крім того, війна призвела до скасування всіх спортивних змагань в Україні. Дата відновлення спортивних матчів та інших турнірів, які проходять в Україні, залишається невідомою.

Однак баскетбол в Україні має потенціал для відновлення та розвитку. Підтримка з боку держави, бізнесу та міжнародних партнерів, а також активна участь спортсменів у громадських ініціативах можуть сприяти покращенню іміджу баскетболу та його перспективам у майбутньому.

1.3. Ключові аспекти тренування баскетболістів високого рівня в умовах сучасної глобалізації та популяризації гри

Однією з основних умов успішності тренера є його здатність оперативно адаптуватися до змін у спорті, аналізувати сучасні тенденції, що впливають на його розвиток або конкретні дисципліни, систематизувати фактори впливу та прогнозувати ймовірні зміни [11, 29]. Ці компетенції характерні для найкращих спортивних фахівців як в Україні, так і за кордоном. Завдяки таким якостям вони можуть випереджати інших у плануванні навчально-тренувального процесу та вибрати оптимальні стратегії для змагальної діяльності.

Особливо важливою ця оперативність є в ігрових командних видах спорту, де рівень конкуренції постійно зростає. За останнє десятиліття престиж і популярність змагань з ігрових видів спорту значно підвищилися. Сучасний баскетбол є яскравим прикладом. Нині на рівних із традиційними фаворитами змагаються збірні, які ще 10–15 років тому рідко проходили кваліфікаційні етапи. Раніше багаторічні лідери світового баскетболу, такі як

збірна США, домінували беззаперечно, але тепер їхні переваги суттєво зменшилися. Наприклад, на чемпіонаті світу 2019 року, що був у Китаї, американська збірна не змогла дійти навіть до стадії чвертьфіналу. Цей факт працює про суттєве зростання конкуренції та розвиток баскетболу в інших країнах, які раніше не претендували на високий результат [13,19,24,36].

Суттєві зміни, що сталися в баскетболі за останні роки, вплинули на багато аспектів цього виду спорту, зокрема на правила змагань і системи підготовки спортсменів. Зміни у правилах змагань істотно вплинули на тренувальний процес і змагальну діяльність, спричинивши зростання динамічності гри та підвищення вимог до техніко-тактичної і психологічної підготовки баскетболістів [3, 13, 15, 30].

На глобальному рівні тенденція до уніфікації підходів у підготовці баскетболістів та організації сприятливої діяльності у спорті найвищих досягнень [4, 16]. Активно ведеться робота з удосконалення методик підготовки як перспективного, такого і найближчого резерву для національних збірників [2, 4, 10]. У більшості країн функціонують навчально-тренувальні центри, які зосереджуються на розвитку молодих поколінь баскетболістів [18]. До роботи в цих центрах залучають провідних фахівців, які використовують нові технології підготовки [17,19].

Глобалізація, комерціалізація та професіоналізація спорту стали рушійною силою, яка забезпечила суттєвий прогрес у розвитку сучасного баскетболу на світовій арені [6, 8, 9]. Реформи, ініційовані 7-м президентом МОК Хуаном-Антоніо Самаранчем наприкінці 1980-го року, фактично відкрили міжнародний ринок спортивних послуг. Відтоді професійним спортсменам було дозволено брати участь в Олімпійських іграх, що ліквідувало штучні бар'єри між найкращими атлетами світу.

Ці зміни дозволили гравцям ігрових видів спорту брати участь у міжнародних турнірах найвищого рівня на рівних умовах. Раніше найсильніші спортсмени, які виступали в професійних лігах і асоціаціях, не мали права змагатися на Олімпіадах, що дозволило їм довести свою перевагу в глобальній

масштабі. Реформи в спорті, які відбулися наприкінці ХХ століття, збіглися з кількістю геополітичних змін, що сприяло вільному переміщенню спортивних талантів по всьому світу.

Спортсмени здобули право укладати угоди з провідними професійними клубами на міжнародному рівні. Навіть такий традиційно закритий ринок, як американський професійний спортивний сектор, почав залучати найкращих гравців і тренерів із різних країн. Основним критерієм для підписання контракту з провідними командами стала професійна майстерність спортсмена та його здатність демонструвати високий рівень гри.

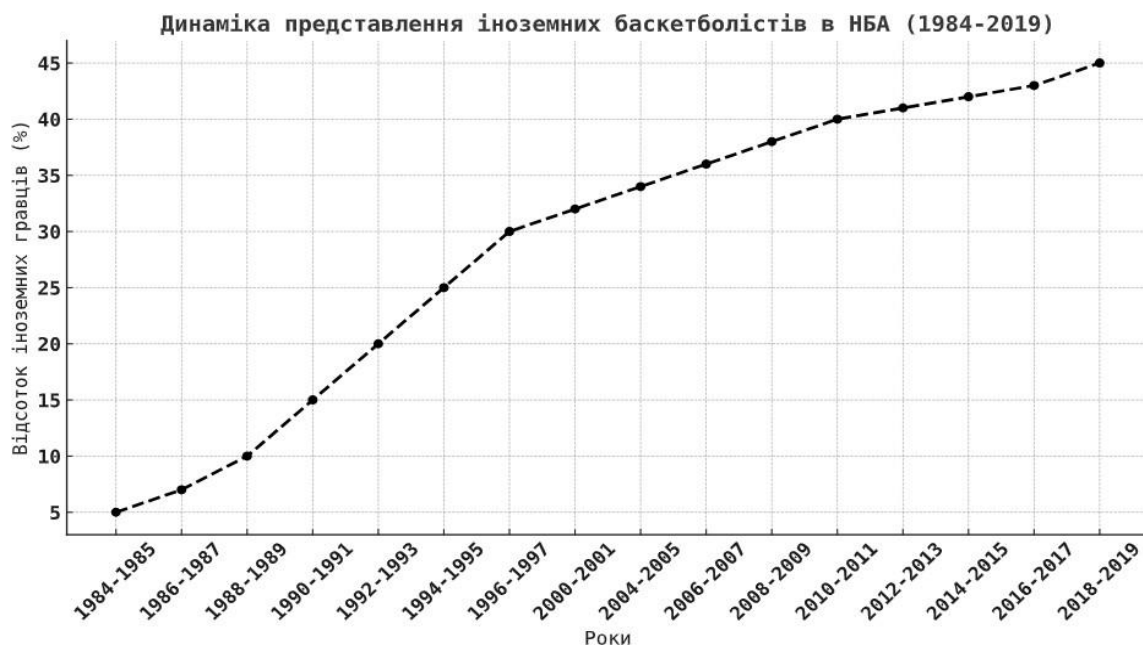

Рис. 1.1. Динаміка представлення іноземних баскетболістів в НБА (1984-2019)

Аналіз статистики щодо участі іноземних гравців у НБА показує, що на початку 1990-х років частка легіонерів у клубах асоціацій складала менше 5%. У середині 2000-х років цей показник збільшився до понад 15%, а за останні три сезони (2017–2020 роки) кількість іноземних баскетболістів досягла 30–35% (див. рис.1.1). Таким чином, практично кожен третій спортсмен є учасником американської професійної баскетбольної ліги.

Ця тенденція зберігається в американському баскетболі, навіть враховуючи наявність однієї з найпотужніших систем розвитку молодих гравців через шкільний і студентський спорт. У США функціонує понад тисячу студентських команд, які змагаються в найсильнішій студентській лізі світу – NCAA. Щороку американські коледжі та університети випускають близько 15 тисяч молодих баскетболістів, які демонструють високий спортивний рівень. Зростання частки іноземних гравців у НБА можна пояснити покращенням методик підготовки баскетболістів у багатьох країнах світу. Рівень знань і ефективність тренувальних програм значно підвищилися, що дозволяє спортсменам із різних куточків світу збільшувати кількість легіонерів, розширювати географії країни представниками з НБА. У сезоні 2019–2020 років понад 40 країн мали своїх гравців з професійної ліги (рис. 1.2).

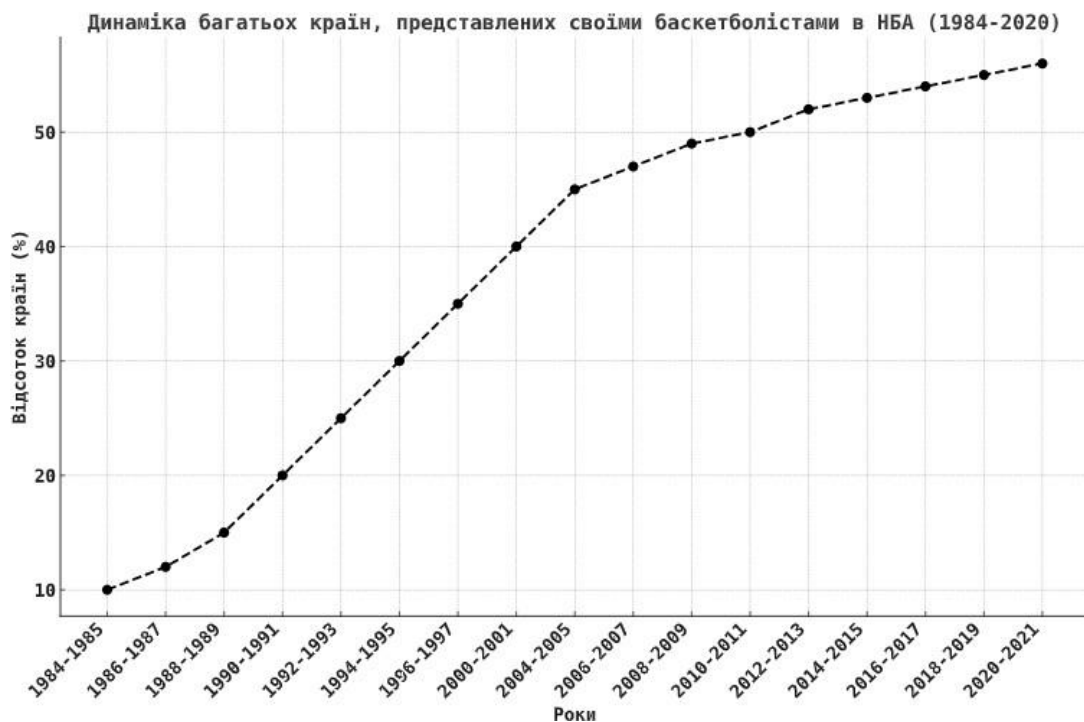

Рис. 1.2. Динаміка багатьох країн, представлених своїми баскетболістами в НБА (1984-2020)

Кількість гравців, які виступають у НБА та представляють свою країну, є індикатором рівня розвитку баскетболу в цій державі. Такі гравці займають провідні ролі у своїх національних командах під час міжнародних змагань. Провідні збірні світу, такі як Франція, Іспанія, Австралія та Канада, мають у

своєму складі понад десять гравців, які виступають у клубах НБА. Це дає змогу формувати національні команди з найдосвідченіших та найкваліфікованіших спортсменів. Однак на практиці цей підхід іноді ускладнюється через дублювання ігрових позицій.

У контексті швидкої глобалізації світового спорту американський баскетбольний ринок тривалий час виконує вибіркового підхід до залучення іноземних спортсменів. Легіонери раніше запрошувалися на позиції, які вважалися «дефіцитними», зокрема «центрального» та «важкого» форварду, де необхідними були унікальні антропометричні дані (див. рис. 1.3).

З дев'ятьох українських баскетболістів, які грали в НБА в різні періоди, вісім займали позиції «центрального» або «важкого» форварду. Найбільша конкуренція серед гравців захисної ланки, менше великих, габаритних спортсменів з вираженими антропометричними даними, як для баскетболу (див. рис. 3).

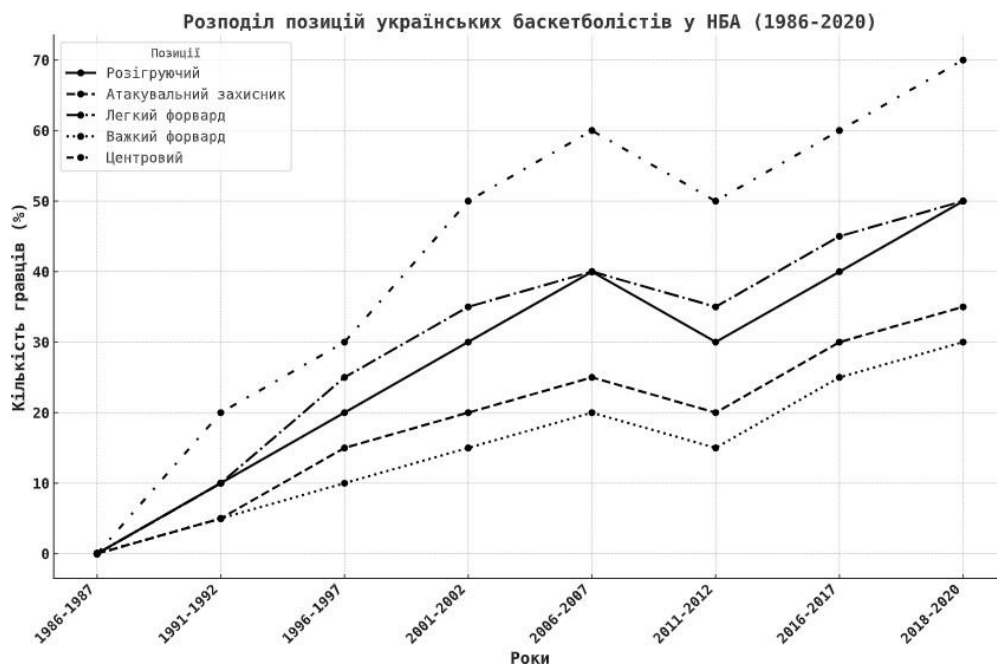

Рис. 1.3. Розподіл позицій українських баскетболістів у НБА (1986-2020рр.)

Процеси глобалізації у світовому спорті значно вплинули на розвиток баскетболу в багатьох країнах, включаючи Україну. Український баскетбол

почав відчувати ці зміни наприкінці 1990-х років [2, 9]. У цей період для участі в матчах Суперліги України стали запрошувати іноземних баскетболістів. На початку 2000-х років частка легіонерів у складі українських клубів складала не більше 10%. Однак у середовищі 2000-х ситуація змінилася: кількість іноземних гравців у чемпіонаті України зросла до 40%, і ця тенденція продовжувала зберігатися [13,19,24,36].

Присутність іноземних спортсменів, які демонстрували якісний і результативний баскетбол, отримували більше ігрового на майданчику, створила значні перешкоди для розвитку молодих українських гравців. Відсутність достатньої ігрової практики у молодих спортсменів у своїх клубах негативно позначилася на результатах молодіжних збірних України на міжнародних турнірах. Це було зумовлено браком ігрового досвіду та тривалим перебуванням на лаві запасних молодих українських гравців.

Національна федерація баскетболу прийняла рішення регулювати залучення іноземних гравців, що дозволило запровадити ліміт на кількість легіонерів у складі команд та їхню одночасну присутність на майданчику під час гри. Завдяки цим заходам успішно стабілізувати кількість іноземців в українських клубах на рівні 40–45%. Такі рішення мали на меті захистити інтереси національного баскетболу в умовах глобалізації. Подібні обмеження також були запроваджені в Сербії, Литві та інших країнах [36,40,53].

Сьогодні гостро постає питання конфлікту між керівниками професійних баскетбольних ліг та клубів та Міжнародною федерацією баскетболу (FIBA). Основні суперечності стосуються підходів до підготовки національних збірних команд і участі клубних команд у міжнародних змаганнях.

У сучасній системі клубного баскетболу формується ієрархічна структура, де фінансово найпотужніші ліги та клуби займають провідні позиції. Це дозволяє їм залучати до своїх складів найталановитіших і найбільш перспективних гравців з усього світу. На вершині цієї умовної піраміди знаходиться НБА. Американська професійна баскетбольна ліга є осередком

найкращих тренерів і гравців з усього світу. Тут створені ідеальні умови для тренувального процесу та змагальної діяльності, а контрактна вартість гравців може досягати десятків мільйонів доларів [1, 17]. Цікавість зі сторони спортивних агентів і пропозиції від НБА створюють проблеми для попереднього клубу у втриманні обдарованого гравця. Є кілька основних шляхів проходження до НБА, і найбільш розширений із ними — через систему студентського баскетболу. Талановитих молодих гравців із різних країн часто запрошують до американських коледжів та університетів, Спортсмени отримують освітні гранти, і тоді мають можливість виступати в студентській лізі NCAA, пристосовуються до вимог і особливостей американського баскетболу, здобувають освіту, вивчають англійську мову та вирішують важливі соціальні питання. Якщо гравець демонструє рівень майстерності, який відповідає вимогам його клубів НБА, отримує можливість взяти участь у процедурі «драфту» незалежно від курсу.

Більше ніж 90% гравців потрапляють до НБА саме через шлях. Український захисник Святослав Михайлюк витратив чотири роки виступів у лізі NCAA, представляючи університет Канзасу, щоб досягти своєї мети. У цей період спортивного становлення (віком 20–21 рік) ключовим фактором стало для Святослава - регулярна гра.

Останнім часом набуває популярності практика, коли талановиті баскетболісти отримують прямі запрошення до клубів НБА. Вражаючи виступи спортсмена протягом сезону та його статистичні показники привертають увагу американських скаутів, які пропонують гравцям продовжити свою кар'єру в найпрестижнішій баскетбольній лізі світу. Цей шлях до НБА пройшов і Лука Дончич — талановитий представник словенського баскетболу. Завдяки успішним виступам за мадридський «Реал» і національну збірну Словенії, він отримав шанс стати гравцем одного з клубів НБА. Водночас, процедура «драфту» залишається важливим етапом для переходу гравців до ліги. Цей механізм забезпечує створення конкурентного

середовища в чемпіонаті та дозволяє клубам і лігам підтримувати баланс сил [13,19].

На європейському професійному спортивному ринку така система поки що не застосовується. Найбагатші клуби та ліги мають суттєві переваги завдяки значним фінансовим ресурсам. Команди, які займаються підготовкою перспективних гравців, часто не мають можливості утримати їх у своєму складі, оскільки не здатні конкурувати з пропозиціями заможніших клубів. Такі команди фактично виконують роль «донорів» на спортивному ринку, готуючи гравців, які згодом переходять до більш потужних клубів, що мають ресурси для досягнення найвищих результатів у змаганнях.

Такий дисбаланс у системі сприяє укріпленню позицій лише тих клубів, які мають доступ до значних фінансових ресурсів, що підвищує нерівність і знижує загальну конкуренцію в європейському баскетболі.

Такий нерівномірний розподіл кадрових ресурсів у межах європейських чемпіонів спричинив жорстку конкуренцію серед найбільшого фінансового забезпечення баскетбольних клубів, а також неконтрольоване збільшення заробітних плат і витрат на утримання команд. На сьогодні за головні клубні трофеї в європейському баскетболі змагаються 5–6 команд, які очолюють турнірний рейтинг залежно від результатів сезону [36].

Провідні європейські клуби можна вважати другою за важливістю ланкою в загальній структурі клубного баскетболу. Саме в ці команди часто переходять перспективні американські гравці, які не прагнуть залишатися в НБА після завершення навчання.

Більшість клубів, де є чемпіонати країн Східної Європи, Латинської Америки, Австралії, Азії та Африки відносяться до найнижчого рівня цієї ієрархії. Ці турніри забезпечують підготовку та подальше направлення талановитих спортсменів у найсильніші баскетбольні ліги та команди.

Процеси глобалізації, комерціалізації та професіоналізації сучасного спорту сприяли появі нових учасників на міжнародному ринку спортивних послуг, зокрема спортивних скаутських агентств. Спеціалізовані агенти та

скауту, маючи підготовку для цієї діяльності, займаються працевлаштуванням гравців та тренерів, відстежують ситуацію на ринку спортивних послуг і пропонують клієнтам найкращі варіанти для розвитку їхньої кар'єри. Спортивні агенти збирають та презентують зацікавленим клубам необхідну інформацію про гравців, зокрема відеоматеріали та статистичні дані, що дозволяє створити повне уявлення про їхні можливості. [45,70].

Глобалізація та професіоналізація сприяли позитивним змінам у виступах національних збірних команд на міжнародному рівні: посилюється конкуренція на головних континентальних і міжнародних змаганнях. Якщо 30 років тому лише кілька національних команд могли претендувати на головні нагороди, то між 1999 і 2017 роками вісім різних збірних виграли десять останніх чемпіонатів Європи. На останньому чемпіонаті світу, команда США, яка традиційно вважається лідером світового баскетболу, не потрапила до півфіналу, а за медалі змагалися принаймні вісім національних збірних. Цікавим аспектом є те, що під час таких турнірів клубні товариші з провідних світових професійних команд можуть опинитися по різні сторони барикад. Наприклад, на останньому чемпіонаті світу у збірній Франції виступало шість гравців з НБА, п'ятеро з клубів Іспанії та четверо з Австралії. Серед 12 гравців збірної Сербії лише один представляв місцевий клуб, тоді як у складі збірної Канади не було жодного спортсмена, який виступав би в національному чемпіонаті [7, 11, 14].

Глобалізація баскетболу сприяла уніфікації ключових принципів і підходів до організації тактичної гри як в атаці, так і в обороні. Це сприяло оперативному впровадженню сучасних методик у тренувальний і змагальний процес, а також формуванню міжнародної баскетбольної термінології, яка нині активно використовується професійними спортсменами та тренерами у всьому світі. Тактичні схеми, такі як «pack-and-roll», «motion», «UCLA cut», стали подібними до шахових комбінацій, де тренери змагаються у майстерності, використовуючи ці взаємодії залежно від здібностей своїх гравців, можливостей суперника та ситуації на майданчику. У таких умовах

вирішальне значення має роль тренера. За умов приблизно рівного рівня гравців значну перевагу отримує команда, що краще підготовлена тактично і психологічно до змагань. Особливо важливою стає підготовка гравців до пікової форми для ключових міжнародних турнірів.

Одним із найважливіших викликів у тренуванні висококваліфікованих баскетболістів є збільшення інтенсивності тренувальних і змагальних навантажень. Це підтверджується даними досліджень у різних ігрових видах спорту. Міжнародна федерація баскетболу (FIBA) нині активно працює над підвищенням динамічності та видовищності гри. Зміни в правилах, які були впроваджені за останні два десятиліття, зробили гру швидшою та яскравішою [80].

Дослідження, проведені P.G. Montgomery та його колегами, показали, що зміни в правилах значно підвищили вимоги до функціональної підготовки баскетболістів. Вони вивчали рівень VO_2 у гравців різних позицій і встановили, що нові правила істотно вплинули на функціональну готовність спортсменів. На початку 90-х років середній рівень VO_2 у баскетболістів високого рівня (без урахування позицій) становив приблизно 45 мл/кг/хв. Починаючи з 2000-х років, після внесення змін до правил, середній рівень VO_2 зріс до 55 мл/кг/хв. Це зростання спостерігалось у гравців усіх позицій, а найвищі показники були зафіксовані у захисників.

Зростання комерційної привабливості баскетбольних матчів та професіоналізація спорту спричинили значні зміни в системі проведення спортивних змагань. Сезон у професійному баскетболі може тривати до 8-9 з 12-ти місяців. Відомі американські гравці за сезон можуть брати участь у 100-120 матчах, якщо їх команда доходить до фінальних стадій плей-офф НБА.

Європейські баскетболісти грають протягом сезону в 50-80 матчах за клуби та національні збірні. Кожна наступна гра може відбуватися через день-два після попередньої. У таких умовах підготовка спортсменів зосереджується на відновленні між іграми, як на внутрішній, так і на міжнародній арені. Така висока інтенсивність змагань значно ускладнює процес планування

тренувальної роботи, адже зміст тренувань часто визначається функціональним станом гравців після попереднього матчу та часом, який залишився для підготовки. Подібна ситуація спостерігається і в інших ігрових видах спорту, що підтверджується дослідженнями науковців [83,89].

Довгострокове планування ускладнюється тим, що поразка може призвести до дострокового завершення участі команди в турнірі, що збільшує інтервали між матчами впродовж сезону. В умовах сучасності розвитку баскетболу доцільно створювати моделі тренувальних циклів та занять між іграми, які враховують тривалість пауз між матчами (наприклад, 2, 4, або 10 днів) та функціональний стан гравців. Ці модельні підходи можуть частково відрізнятися від класичних структурних моделей періодизації (мікроциклів) та використовуватися в умовах насиченого графіку змагань у командних видах спорту.

Останнім часом, зокрема в європейському баскетболі, набуває популярності тенденція створення централізованих проєктів підготовки резерву для національних збірних. Такі проєкти спрямовані на об'єднання зусиль державних інституцій та спортивних організацій для довготривалої та цілеспрямованої підготовки молодих баскетболістів, які представляють молодіжні збірні команди.

Багаторічна підготовка в баскетболі зазвичай поділяється на три умовно самостійні етапи, кожен з яких має свої пріоритетні завдання.

Перший етап охоплює систему дитячого баскетболу і зазвичай включає віковий діапазон від 6 до 13 років. У цей період основна увага приділяється розвитку технічних і фізичних навичок. Змагання використовуються переважно як навчальний засіб, а їх кількість залишається обмеженою. Основною метою цього етапу є створення рухової бази та формування навичок, які необхідні для універсалізації гравця. Наприклад, у країнах колишньої Югославії важливе значення надається навчанні техніці гри один на один як у нападі, так і в захисті. Ця навичка є ключовою для подальшого

вдосконалення та переходу до складніших групових і командних взаємодій у дорослому баскетболі.

Практика передачі талановитих гравців до більш досвідчених тренерів після першого етапу підготовки є поширеною і доволі ефективною. Це сприяє забезпеченню спортсменів необхідними знаннями та підготовці їх до виступів на рівні спорту вищих досягнень. Така спадковість у тренувальному процесі створює сприятливі умови для спеціалізованої роботи та дозволяє тренерам зосередитися на конкретних аспектах багаторічної підготовки [75].

Другий етап багаторічної підготовки баскетболістів охоплює віковий період від 14 до 21 року, який у багатьох країнах є частиною системи юнацького баскетболу. У цей час починається формування кадетських збірних команд для участі в перших міжнародних турнірах. Тактична складова тренувань і змагань набуває більшої ваги, значно збільшується кількість взаємодій між гравцями. Молоді спортсмени поступово адаптуються до специфіки дорослого баскетболу, що супроводжується підвищенням фізичних і психоемоційних навантажень, а також посиленням конкуренції за місце у складі. Цей період також включає участь у таких престижних турнірах, як чемпіонати континентів і світу.

Третій етап підготовки спортсменів присвячений їх виступам на рівні спорту вищих досягнень. Він охоплює вік від 21 до 35 років і більше, коли гравець реалізує потенціал, накопичений на попередніх етапах. У цей період баскетболісти можуть взяти участь у понад 1500 матчах і провести на майданчику більше 50000 хвилин (табл. 1). На етапі юнацького баскетболу стає актуальним запровадження централізованих програм підготовки резерву для спорту вищих досягнень. Формування єдиних національних центрів для кращих молодих баскетболістів кожної вікової категорії та їх підготовка за уніфікованими програмами значно підвищують якість формування резерву для національних збірних команд у багатьох країнах.

Централізовані програми підготовки в Європі вперше були впроваджені в Іспанії. У 1991 році Федерація баскетболу Іспанії ініціювала створення

шестирічної програми, спрямованої на підготовку молодіжних збірних для формування висококваліфікованого резерву національної команди. У рамках цієї ініціативи були відкриті баскетбольні центри в Барселоні та Мадриді, де почали тренувати гравців віком 14-15 років. Для забезпечення ефективного тренувального процесу до роботи залучили провідних тренерів, як місцевих, так і закордонних, а також фахівців із суміжних галузей — психологів, лікарів та інших експертів [75, 89].

Концептуальні засади техніко-тактичної та фізичної підготовки, а також принципи ігрової організації, сформовані на початкових етапах, стали основою стилю гри збірних команд Іспанії. У кадетських командах (14-16 років) відбувається закладення базового ігрового фундаменту, який надалі розвивається та вдосконалюється. До моменту досягнення молодіжного рівня (близько 20 років) гравці оволодівають усім необхідним арсеналом навичок і знань, що дозволяє їм виступати за національну збірну Іспанії. Такий системний підхід сприяв значним успіхам іспанського баскетболу: у 1998 році молодіжна збірна завоювала титул чемпіона Європи, а вже у 1999 році стала чемпіоном світу. З початку 2000-х років це покоління гравців, до якого належали По Газоль, Хуан-Карлос Наварро, Хосе Кальдерон та інші, неодноразово демонструвало видатні результати на міжнародній арені. Іспанська збірна стала чемпіоном Європи в 2009, 2011 і 2015 роках, срібними призерами чемпіонату Європи в 2003 і 2007 роках, бронзовими призерами в 2001, 2013 і 2017 роках. Команда також виграла чемпіонати світу в 2006 і 2019 роках, а на Олімпійських іграх 2008 і 2012 років здобула срібні медалі. Аналогічні довгострокові програми централізованої підготовки були реалізовані й в інших країнах Європи (табл. 1.1). На підготовку нового покоління баскетболістів зазвичай потрібно від 4 до 8 років [13, 19, 24, 36].

Програми підготовки у різних країнах мають подібні принципи реалізації, зокрема: концентрацію найталановитіших баскетболістів кожної вікової групи в спеціалізованих центрах або командах, забезпечення

міжнародної ігрової практики та інші заходи, спрямовані на розвиток спортсменів.

Найкращим варіантом є організація тренувального процесу і проживання гравців молодіжної збірної в одному підготовчому центрі. Це допомагає створити міцні ігрові зв'язки, згуртованість команди та командний дух. Однак така централізована підготовка не завжди є можливою, особливо коли йдеться про підготовку кадетської збірної до участі в міжнародних змаганнях.

Таблиця 1.1.

Централізована підготовка найближчого резерву з баскетболу в різних країнах світу

Країна	Проект	Рік створення	Очікуваний результат (термін)
Іспанія	Довгострокова програма підготовки баскетбольного резерву	1991	6-8 років
Франція	Програма підготовки найближчого резерву у Франції	1997	5-7 років
Туреччина	Чотирьохрічна програма підготовки резерву для головної команди країни	1994	4 роки
Греція	Довгострокова підготовка резерву збірних команд	1993	6-10 років
Ізраїль	Програма підготовки та відбору для юнацьких збірних команд	2012	4-6 років

Однією з ключових умов підготовки молодих баскетболістів є забезпечення якісної міжнародної ігрової практики, зокрема через товариські матчі з іншими збірними та участь у міжнародних турнірах. Це допомагає вдосконалювати техніко-тактичні навички, розвивати психологічну стійкість і накопичувати досвід гри проти різних стилів суперників. У віці від 14 до 16 років баскетболісти можуть брати участь у до п'ятдесяти міжнародних матчах.

Щороку збільшується кількість спільних тренувань та міжнародних матчів для гравців молодіжних збірних. Ті баскетболісти, які досягли

останнього етапу програми (у віці 19-20 років), повинні через п'ять-шість років оновити склад національної команди. Успішним результатом можна вважати, якщо половина гравців молодіжної збірної перейде до складу національної збірної своєї країни [36].

Поширеною практикою є оцінювання ефективності централізованих програм підготовки резерву за результатами виступів молодіжних команд на міжнародних змаганнях у різних вікових категоріях. Це обумовлено тим, що успішні виступи молодих гравців свідчать про їхню здатність уже в найближчому майбутньому виступати в змаганнях найвищого рівня та конкурувати з провідними збірними світу. Важливо враховувати, яким чином було досягнуто результат: чи це стало можливим завдяки поступовому розкриттю індивідуальних здібностей гравців та їх вдосконаленню, або ж форсованою підготовкою, що базується на тимчасовій перевазі біологічної зрілості [44,56].

Залишається відкритим питання щодо зв'язку між високими спортивними досягненнями на юнацькому рівні та подальшим успіхом у спорті вищих досягнень. У командних видах спорту слід враховувати природні здібності гравця та його особливий талант до змагальної діяльності. Світові зірки футболу, баскетболу та інших видів спорту, такі як Ліонель Мессі, Неймар, Кіліан Мбаппе, Леброн Джеймс, демонстрували свої таланти ще з раннього віку, що привернуло увагу провідних спортивних клубів та скаутських агентств. Природний талант і схильність до гри в команді важко форсувати або штучно впливати на їхній розвиток. Подібні якості є відмінними ознаками обдарованих спортсменів з дитинства. Якщо успіхи на дитячих та юнацьких змаганнях досягаються завдяки цим здібностям, які значною мірою пов'язані з інтелектуально-руховими (техніко-тактичними) аспектами, то в цьому немає нічого негативного [60,74,78].

Для тренера важливо планувати та реалізовувати багаторічні стратегічні завдання, які дотримуються основних принципів спортивної підготовки. Ігнорування стратегічних цілей багаторічної програми може призвести до

того, що після першого етапу підготовки в резерві залишається лише половина складу, який продовжує подальший розвиток (рис. 8). Ця статистика є типовою для багатьох країн світу. Проведений нами аналіз спортивних біографій баскетболістів, які брали участь у молодіжних програмах у період з 1983 по 2011 роки, показав, що навіть у провідних баскетбольних країнах після першого юніорського чемпіонату (U16) продовжує спортивну кар'єру лише половина гравців, а рівня національної збірної досягає лише близько 20% від початкового складу кадетської команди [44, 49].

Найбільш достовірним показником перспективи потрапляння до спорту вищих досягнень є результати виступів баскетболістів на рівні молодіжних збірних U20. Приблизно половина гравців цієї категорії в майбутньому приєднується до національних збірних, а значна частина спортсменів продовжує професійну кар'єру у клубах.

У провідних баскетбольних країнах світу заняття баскетболом для дітей починаються з 5–6 років (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

**Рекомендований вік
щодо початку занять з баскетболу у світі**

Країна	Вік, щодо початку занять з баскетболу
США	3 5-6 років
Литва	3 5-6 років
Франція	3 6-7 років
Сербія	3 6-7 років
Іспанія	3 6 років
Україна	3 8-9 років

Багаторічні спостереження тренерів свідчать, що баскетболісти, які до 20 років не змогли продемонструвати високий рівень майстерності, мають мінімальні шанси повністю реалізувати свій потенціал у старшому віці.

Однією з ключових проблем підготовки спортсменів у командних видах спорту, включаючи баскетбол, є тенденція до раннього початку

систематичних занять, а також збільшення тривалості професійної кар'єри для досвідчених гравців [6, 7, 14, 19, 32].

У різних країнах світу існують свої підходи до визначення оптимального віку для початку занять баскетболом. Нижче наведено таблицю із рекомендованими віковими рамками для початку тренувань у баскетбол:

В Україні набір дітей до баскетбольних груп починається з 8–9 років, що відповідає нормативним вимогам. Такий підхід не спрямований на ранню спеціалізацію або пришвидшення багаторічного тренувального процесу. Заняття проводяться за принципами міні-баскетболу, який включає використання зменшених майданчиків та адаптованого для дітей обладнання і інвентарю. У цьому віці основна увага приділяється формуванню базових рухових навичок, розвитку координації та створенню позитивного ставлення до баскетболу. Заняття мають оздоровчий, навчальний і виховний характер, що дозволяє закласти необхідну основу для майбутньої технічної підготовки. На цьому етапі селекція гравців не проводиться.

У таких країнах, як Словенія та Хорватія, спеціалізований відбір дітей до баскетбольних груп починається з 10 років, коли діти вже мають сформовану рухову базу та достатній рівень підготовленості для подальшого розвитку у спорті.

Ранній початок занять у баскетболі обумовлений складністю змагального процесу і необхідністю освоєння великого обсягу техніко-тактичних прийомів та ігрових умінь. Перший етап підготовки, який триває близько шести-семи років, має на меті створення фундаментальної технічної бази для гри в баскетбол. На другому етапі (юнацькому) основна увага приділяється засвоєнню складних командних і групових тактичних взаємодій як в атаці, так і в захисті. Для формування гравця, здатного досягти високого рівня в професійному баскетболі, необхідна тривала підготовка, що може тривати до 15 років систематичної роботи.

Період максимальної реалізації ігрового потенціалу баскетболістів зазвичай припадає на вік від 23 до 32 років. У цей час гравці демонструють

значний рівень фізичної та функціональної підготовки, а також накопичують необхідний змагальний досвід, що дозволяє досягати високих спортивних результатів. Саме в цьому віці спортсмени показують найвищі показники часу, проведеного на майданчику протягом сезону, а також максимально ефективну гру.

Сучасний баскетбол характеризується тенденцією до впровадження технологій, які спрямовані на продовження спортивної кар'єри досвідчених гравців та забезпечення їхньої участі у змаганнях міжнародного рівня. Для баскетболістів з великим досвідом та тривалим спортивним стажем зазвичай зменшують обсяг фізичних навантажень, натомість підвищують частку відновлювальних і допоміжних засобів. Ці спортсмени переважно залучаються до ключових і напружених матчів сезону, адже вони володіють здатністю приймати правильні тактичні рішення і забезпечувати впевненість команди у вирішальні моменти гри.

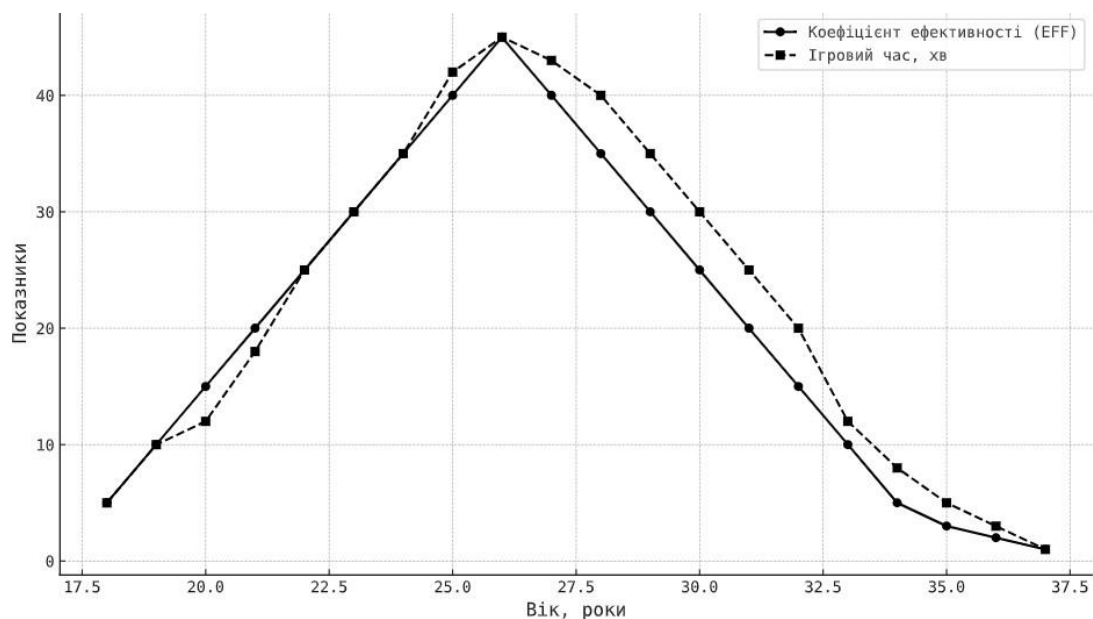

Рис. 1.4. Показники змагальної діяльності Пау Газоля (Іспанія) впродовж спортивної кар'єри, динаміка

Деякі професійні баскетболісти продовжують грати навіть після 40 років. Наприклад, іспанець Пау Газоль, відомий гравець команди "Портленд Трейл-Блейзерс", який мав понад двадцятирічну професійну кар'єру. Значну частину свого спортивного шляху він провів у клубах НБА. Газоль оголосив

про завершення своєї кар'єри під час спеціальної прес-конференції. Останнім його виступом стала участь в Олімпійських іграх 2020 року в Токіо, де збірна Іспанії дійшла до чвертьфіналу.

Найвищі результати у своїй спортивній кар'єрі Пау Газоль демонстрував у період з 25 до 31 року. Після цього спостерігалось поступове зниження його ігрових показників, зокрема, часу перебування на майданчику та коефіцієнта ефективності. Водночас, навіть у віці 35-38 років Газоль залишався одним із найефективніших гравців, перевершуючи багатьох молодих баскетболістів, які знаходяться у віковій категорії, що вважається оптимальною для досягнення високих спортивних результатів (див. рис. 1.4).

Подібну тенденцію можна побачити і у ще одного провідного гравця іспанської збірної — атакуючого захисника Хуана-Карлоса Наварро (див. рис. 1.5). Більшу частину своєї професійної кар'єри він провів у складі клубу "Барселона".

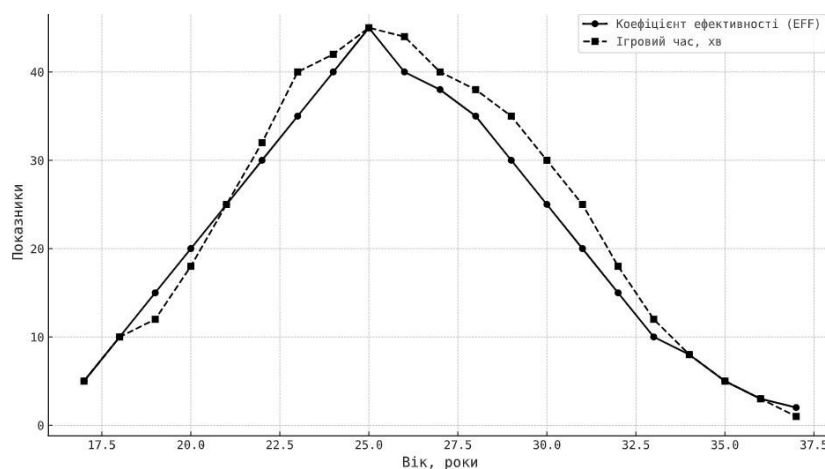

Рис. 1.5. Показники змагальної діяльності Хуана-Карлоса Наварро (Іспанія) впродовж спортивної кар'єри, динаміка

Пік кар'єри Хуана-Карлоса Наварро припадає на період приблизно з 2009 по 2011 роки, коли він показав найвищі середні результати в іграх за "Барселону". Також, у сезоні 2010-2011 років його середня результативність становила 15,4 очки за гру в Лізі АСВ, що є єдиним із найвищих позначок у його кар'єрі. Період характеризується стабільною грою на високому цьому рівні та значними успіхами як на клубному рівні, так і в збірній.

1.4. Динаміка розвитку та зростання популярності міжнародних змагань у баскетболі 3х3

Однією з ключових проблем розвитку сучасного баскетболу є зростаюча популярність та розширення кількості міжнародних турнірів у новій дисципліні — баскетболі 3х3 [22, 28]. Активний розвиток цього виду спорту розпочався у 2007 році, коли Міжнародна федерація баскетболу (FIBA) започаткувала регулярні змагання з баскетболу 3х3, який тоді отримав офіційну назву. Змагання швидко набули популярності, а їх кількість та географія постійно збільшуються. У 2010 році баскетбол 3х3 було включено до програми юнацьких Олімпійських Ігор, а у 2015 році він дебютував на перших Європейських іграх у Баку. Завдяки стрімкому зростанню популярності, у 2017 році МОК прийняв рішення включити баскетбол 3х3 до програми XXXII Олімпійських Ігор у Токіо.

Система змагань з баскетболу 3х3 охоплює як клубні (професійні та аматорські) турніри, так і чемпіонати національних збірних команд у різних вікових групах (чемпіонати континентів і світу). Особливостями цього виду спорту є: скорочена тривалість гри до 10 хвилин; час на атаку — лише 12 секунд, що вдвічі менше, ніж у традиційному баскетболі; висока інтенсивність рухових дій, яка вимагає значної функціональної підготовки. Команда складається з чотирьох гравців, троє з яких одночасно перебувають на майданчику [22, 32].

Результати наших досліджень показали, що під час матчу спортсмени виконують рухові дії з частотою серцевих скорочень, яка досягає 95-100% їхнього індивідуального максимуму. Тривалість перебування гравця на майданчику до моменту заміни зазвичай становить 3-4 хвилини. Водночас час для відновлення у паузах між ігровими епізодами є значно коротшим, ніж у класичному баскетболі 5х5. Крім того, команди часто грають від 2 до 4 матчів упродовж одного дня.

Багато гравців національних збірних одночасно беруть участь у змаганнях з баскетболу 3х3 та класичного баскетболу 5х5. В Україні, як і в багатьох інших країнах, відсутня система спеціалізованої підготовки для баскетболу 3х3. Національні збірні формуються з професійних гравців, які здебільшого тренуються для класичного баскетболу, що не є оптимальним з методичної точки зору.

Основні турніри з баскетболу 3х3 зазвичай проводяться в літній період, після завершення більшості клубних чемпіонатів. Тренери національних збірних часто залучають до змагань гравців із баскетболу 5х5, які змушені проходити ще один інтенсивний тренувальний цикл. Це вимагає адаптації до специфіки баскетболу 3х3 та значних фізичних навантажень, що відбувається замість відпочинку і підготовки до нового сезону.

Розвиток сучасного баскетболу значною мірою визначається процесами глобалізації, комерціалізації та професіоналізації світового спорту. Ці тенденції спричинили створення міжнародного ринку спортивних послуг і перерозподіл людських ресурсів на користь найбагатших професійних ліг і клубів. Як результат, була сформована ієрархічна структура в міжнародній клубній системі, де лише обмежена кількість команд має реальні шанси на перемогу в престижних змаганнях. Національні збірні команд різних країн отримали можливість залучати найкращих баскетболістів світу, що дозволяє їм змагатися на рівних із традиційними лідерами світового баскетболу.

Зміни у правилах змагань FIBA, а також зростання динамічності та видовищності баскетбольних матчів суттєво вплинули на тренувальну та змагальну діяльність. Вимоги до фізичної та функціональної підготовки баскетболістів стали вищими, а кількість матчів і турнірів помітно збільшилася. Щільний графік змагань, характерний для багатьох професійних команд, значно ускладнює якісне планування тренувального процесу.

Одним із важливих напрямів розвитку найближчого резерву для національних збірних є впровадження централізованих програм, орієнтованих на багаторічну підготовку молодих баскетболістів. Досвід провідних

баскетбольних країн світу доводить ефективність таких довгострокових програм, що може бути успішно адаптовано і в Україні для формування потужного баскетбольного резерву.

Сучасні тенденції розвитку баскетболу включають ранній початок занять та можливість тривалої спортивної кар'єри досвідчених гравців. Це потребує перегляду чинних нормативних документів у сфері баскетболу в Україні, удосконалення методичної бази та адаптації педагогічних традицій багаторічної підготовки гравців.

Інтенсивний розвиток баскетболу 3x3, розширення системи міжнародних турнірів та включення цього виду спорту до програми Олімпійських Ігор обумовили необхідність розробки ефективних технологій цілеспрямованої підготовки спортсменів. Поширена практика залучення гравців з баскетболу 5x5 до змагань з баскетболу 3x3 поступово втрачає свою актуальність через невідповідність такої моделі раціональній періодизації підготовки в межах річного циклу.

Формування збірних команд у баскетболі є складним багатокомпонентним процесом, який включає відбір найкращих гравців, розробку тактичних схем, забезпечення фізичної підготовки та створення психологічної сумісності. У сучасному спорті дедалі більшого значення набуває використання аналітичних даних і наукових підходів, що дозволяє зробити команду конкурентоспроможною на міжнародній арені.

Процес відбору гравців до національних збірних зазвичай включає кілька етапів:

- Тренувальні збори та турніри: гравці, які проявили себе на високому рівні у своїх клубах, запрошуються на тренувальні збори. Під час таких зборів тренери мають можливість оцінити здібності спортсменів у реальних ігрових умовах;
- Внутрішні відбіркові змагання: іноді проводяться додаткові турніри або матчі, де гравці можуть продемонструвати свої навички у командній взаємодії;

- Спостереження за виступами на клубному рівні: тренери збірної уважно стежать за виступами гравців у клубах (як в Україні, так і в Європі, США та інших лігах). Особливу увагу звертають на ефективність, потенціал і можливість гравця гармонійно влитися в команду.

Не менш важливим є вибір тренерського штабу для національної збірної з баскетболу, оскільки тренер повинен збудувати команду відповідно до своїх тактичних задумів, стилю гри, враховуючи при цьому фізичну форму та морально-психологічний стан гравців.

Враховуючи тактичний підхід, тренери зазвичай обирають гравців, які найкраще відповідають їхній тактиці гри, наприклад, для агресивної оборони, швидкого нападу або використання таких елементів як "пікен-рол".

У рамках психологічного підходу, збірні команди часто мають фахівців із психології, які допомагають гравцям адаптуватися до стресових ситуацій, характерних для великих турнірів.

Підготовка до змагань включає тренувальні збори, які є вирішальними для формування основного складу команди. Під час цих зборів тренерський штаб працює над фізичною підготовкою гравців, тактичними завданнями, а також злагодженістю гри. Крім того, проводяться товариські матчі та турніри, що дають можливість відточити командну гру та адаптуватися до різних суперників.

Збірна команда бере участь у різноманітних міжнародних турнірах, де гравці мають можливість продемонструвати свою майстерність на міжнародній арені. Виступи в таких змаганнях допомагають тренерському штабу оцінити як сильні сторони, так і слабкі місця команди.

Після завершення основних турнірів цикл відбору для наступних змагань може розпочатися заново. Тренерський штаб може прийняти рішення оновити склад збірної, залучити нових гравців або провести кадрові зміни, залежно від результатів попередніх змагань і поточного стану спортивної форми гравців.

Основні принципи формування збірних команд:

- Баланс між досвідом та молодістю: у збірних зазвичай поєднуються досвідчені гравці та молоді таланти, що дозволяє команді бути зіграною та забезпечувати стабільний успіх у довгостроковій перспективі;
- Швидка адаптація: гравці повинні швидко адаптуватися до командного стилю гри, навіть якщо вони раніше грали за іншими тактичними схемами нападу та захисту;
- Індивідуальні відносини та взаємодія: важливо, щоб гравці мали гарну взаємодію на майданчику, особливо коли йдеться про командну гру, передачі, рух без м'яча та реалізацію тактичних схем.

Формування сильних збірних команд у баскетболі вимагає ретельного підходу, тривалого процесу відбору, підготовки та роботи на досягнення результату, особливо з урахуванням високої конкуренції на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження.

Використання даної групи методів дозволило чітко визначити проблему дослідження, конкретизувати об'єкт і предмет дослідження, сформулювати мету і завдання роботи, також виконати завдання поставлені перед дослідженням.

Для проведення дослідження було використано наступні методи:

- Теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичних літературних джерел;
- Історичний метод
- Документальний метод

Теоретичний аналіз та узагальнення. Вивчення та аналіз літературних джерел та всесвітньої інформаційної мережі Інтернет проводився з метою створення повної уяви про стан об'єкту та предмету досліджень, також з метою виконання мети поставленої перед дослідженням. Вивчено та проаналізовано літературні джерела, дослідження, автореферати дисертацій, проведених та захищених за останні роки з баскетболу.

Вивчено стан питання щодо становлення збірної команди з баскетболу. У результаті теоретичного аналізу було опрацьовано 62 джерела науково-методичного характеру та інформаційних даних мережі Інтернет.

За результатами теоретичного аналізу науково-методичної літератури було визначено основні передумови організації збірної команди, з'ясовано відмінності в організації та підготовці команди з баскетболу, охарактеризовано організацію та аналіз виступів за 2010-2021 роки та визначено їх недоліки та перспективи вдосконалення.

У магістерській роботі з баскетболу застосування теоретичного методу дозволяє здійснити аналіз наявних теорій, концепцій, моделей, а також використовувати різні підходи до вивчення спортивної діяльності.

Історичний метод. Використовувався різновид історичного методу – порівняльно-історичний метод, – спосіб дослідження, що дав змогу шляхом порівняння встановити схожість і відмінність між історичними явищами, що вивчалися.

Проводилося порівняння літературних джерел, що стосуються організації та підготовки, формування складу команди.

Документальний метод. Цей метод наукового дослідження використовувався для аналізу діючих офіційних правил та положень виду спорту. Також проаналізовані документи, що стосуються чемпіонату Європи, світу та статистичні дані збірної команди України.

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилося в період 2023-2024 рр. і було розділено на три етапи.

На першому етапі (вересень 2023 - грудень 2023 рр.) Вирішувалася перше завдання дослідження, тобто підбиралась література, здійснювався аналіз документів, сайтів, інтернет ресурсів щодо першого питання кваліфікаційної роботи.

В результаті були отримані максимальні знання про об'єкт – збірну команду України з баскетболу. Для цього вивчалися копії нормативно-правових документів, що регулюють діяльність ФБУ щодо організації і проведення змагань, турнірів, науково-методична література, присвячена даній проблематиці.

Другий етап (лютий 2024р. - серпень 2024р.) Проаналізовано виступи змагань різного рангу, їх переваги , недоліки та основні досягнення під час участі в різних змаганнях.

Третій етап (жовтень – листопад 2019 р.). На даному етапі проводилась обробка матеріалів дослідження та викладення отриманого матеріалу, сформовані висновки та оформлена магістерська робота.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ВИСТУПІВ ЗБІРНОЇ УКРАЇНИ З БАСКЕТБОЛУ В МІЖНАРОДНИХ ЗМАГАННЯХ

3.1. Характеристика змагальної діяльності збірних команд України зі спортивних ігор на міжнародній арені

З 2010 по 2021 рік Національна збірна України з баскетболу пройшла через період значних змін і розвитку. У цей час команда зміцнила свої позиції в Європі, досягла найбільшого успіху на Євробаскеті та значно підвищила свою гру на міжнародних змаганнях. Цей період був першим як для українського спорту, так і для збірної команди, яка прагнула утвердитися серед сильних європейців.

На початку 2010-х років збірна Україна була серед сильних команд Європи, поступово набираючи сили і починаючи боротися за потрапляння до фінальних турнірів великих міжнародних змагань.

Чемпіонат Європи з баскетболу 2011 року, що відбувся в Литві з 31 серпня по 18 вересня, став важливим етапом для збірної України. Під керівництвом головного тренера Майка Фрателло команда вперше з 2005 року кваліфікувалася до фінальної частини турніру. До складу збірної України на Євробаскеті-2011 увійшли наступні гравці Стівен Бертт, Дмитро Забірченко, Олександр Липовий, Максим Пустозвонов, В'ячеслав Кравцов, Сергій Гладир, Артем Пустовий.

Україна потрапила до групи D разом із командами Словенії, Росії, Грузії, Болгарії та Бельгії. З двома перемогами та трьома поразками збірна України посіла четверте місце в групі та не змогла вийти до наступного раунду турніру.

Участь у Євробаскеті-2011 стала важливим кроком для української збірної, надавши гравцям цінний міжнародний досвід та стимулювавши розвиток баскетболу в країні. Цей турнір заклав основу для майбутніх успіхів, зокрема виходу до чвертьфіналу Євробаскету-2013.

Чемпіонат Європи з баскетболу 2013 року (Євробаскет-2013) відбувся у Словенії з 4 по 22 вересня. Цей турнір став знаковим для українського баскетболу, оскільки збірна України, під керівництвом американського тренера Майка Фрателло, вперше в історії досягла стадії чвертьфіналу, посівши високе шосте місце серед 24 найкращих команд Європи. Цей виступ став найкращим досягненням України на міжнародному рівні на той час і суттєво вплинув на розвиток баскетболу в країні.

Збірна України виступала у групі А, де зустрічалася з командами Франції, Бельгії, Великобританії, Німеччини та Ізраїлю. У груповому етапі українці продемонстрували високу якість гри, завершивши його з результатом 4 перемоги та 1 поразка.

Збірна України завершила Євробаскет-2013 на 6-му місці, що стало найкращим результатом в історії команди. Цей успіх дозволив Україні вперше кваліфікуватися на Чемпіонат світу з баскетболу 2014 року. Важливими факторами успіху стали професійна робота тренера Майка Фрателло, який створив злагоджену команду, високий рівень гри розігруючого Ежена Джетера.

Цей турнір став переломним моментом у історії українського баскетболу, відкривши нові можливості для збірної на світовому рівні.

Чемпіонат світу з баскетболу 2014 року проходив з 30 серпня по 14 вересня в Іспанії. Для збірної України цей турнір став історичним, оскільки вона вперше у своїй історії кваліфікувалася до фінальної частини чемпіонату світу. Це стало можливим завдяки успішному виступу на Євробаскеті-2013, де команда посіла 6-те місце.

Команду очолював головний тренер Майк Фрателло, який продовжив розвивати стиль гри, що базувався на сильному захисті та організованому нападі.

Збірна України потрапила до групи С, яка проводила свої матчі в Більбао. Суперниками України були команди США, Туреччини, Домініканської Республіки, Нової Зеландії та Фінляндії.

В результаті Україна посіла 4-те місце в групі, здобувши 2 перемоги та зазнавши 3 поразок. Це дозволило команді кваліфікуватися до стадії плей-оф. У матчі 1/8 фіналу Україна зустрілася зі збірною Сербії, де зазнала поразки з рахунком матчу 71:85.

Збірна України завершила чемпіонат на 13-му місці серед 24 команд. Хоча команда не досягла чвертьфінальної стадії, сам факт участі на чемпіонаті світу став історичним досягненням.

За результатами виступу на чемпіонаті світу 2014 року збірна України підвищила міжнародний престиж українського баскетболу, залучила увагу інвесторів та нових уболівальників до цього виду спорту, здобула безцінний досвід для гравців, які стали фундаментом майбутніх поколінь збірної.

Чемпіонат Європи з баскетболу 2015 року (Євробаскет-2015) відбувся з 5 по 20 вересня 2015 року. Турнір вперше проходив у чотирьох країнах: Франції, Німеччині, Хорватії та Латвії. Для збірної України цей чемпіонат став випробуванням, оскільки команда не змогла повторити успіх попередніх років. Збірна України під керівництвом головного тренера Євгена Мурзіна зіткнулася з низкою викликів у підготовчому періоді. Через політичну та економічну ситуацію в країні підготовка була ускладнена, а деякі ключові гравці не змогли взяти участь у турнірі.

Попри невдалий результат, команда продемонструвала конкурентоспроможність у матчах проти сильних суперників. Особливо варто відзначити напружені ігри проти Литви та Латвії, де поразки були мінімальними. Відсутність досвіду у молодих гравців та недостатня глибина складу вплинули на загальний результат.

Євробаскет-2015 став важливим етапом для збірної України, попри невтішні результати. Турнір виявив слабкі сторони команди та надав цінний досвід молодим гравцям, що стало основою для подальшого розвитку українського баскетболу.

Перед Євробаскетом-2017 збірна України зіштовхнулася з низкою викликів, включаючи омолодження складу та зміну підходів до гри. Команду

очолював головний тренер Євген Мурзін, який продовжив працювати над формуванням конкурентоспроможного колективу.

Збірна України потрапила до групи В, матчі якої проходили в Тель-Авіві, Ізраїль. Суперниками України стали команди Литви, Італії, Німеччини, Грузії та Ізраїлю.

Україна завершила груповий етап із результатом 2 перемоги та 3 поразки, посівши 4-те місце в групі та кваліфікувавшись до стадії плей-оф. У матчі 1/8 фіналу збірна України зустрілася з командою Словенії, яка мала зірковий склад, включаючи Лука Дончича та Горана Драгіча. Словенія, в підсумку стала чемпіоном Європи, продемонструвала високу якість гри, і Україна не змогла протистояти їхній атаці (табл.3.1).

Таблиця 3.1.

Узагальнення виступів збірної України з баскетболу (2011–2021)

Рік	Турнір	Результат	Перемоги	Поразки
2011	Євробаскет	Груповий етап	0	5
2013	Євробаскет	6-те місце	6	4
2015	Євробаскет	Груповий етап	1	4
2017	Євробаскет	1/8 фіналу	2	3
2019	Кваліфікація на Чемпіонат світу	Не пройшла кваліфікацію	4	4
2021	Кваліфікація на Євробаскет	Пройшла кваліфікацію	4	2

Євробаскет-2017 став важливим етапом для збірної України в умовах переходу до нового покоління гравців. Потрапляння до плей-оф свідчить про конкурентоспроможність команди, але для досягнення вищих результатів необхідні краща підготовка, стабільність і кадрові ресурси.

Наступний етап виступів в збірної України, був кваліфікаційний турнір на Олімпійські ігри 2020 в Токію, на які пробитись не вдалося. У рамках відбору команда брала участь у попередніх матчах, але не вийшла до фінальної частини олімпійського кваліфікаційного турніру.

Причинами вважають високий рівень конкуренції серед європейських команд, складний перехідний період в українському баскетболі через зміну поколінь, відсутність стабільної гри в матчах проти провідних збірних.

Євробаскет-2019 не проводився, оскільки після зміни формату турнірів ФІБА чемпіонати Європи з баскетболу стали проходити раз на чотири роки. Останній турнір перед цим (Євробаскет-2017) визначав команди для участі у Чемпіонаті світу 2019 року.

Україна брала участь у відбірковому турнірі на Чемпіонат світу 2019 року, який одночасно слугував кваліфікацією для майбутніх змагань. У цих матчах збірна продемонструвала змішаний рівень гри.

Аналізуючи результати відбіркового турніру, виявлено перемогу над командами Латвії, Іспанії та Чорногорії. Водночас поразки від Словенії, Туреччини та Латвії. Україна фінішувала в групі на 5-му місці та не змогла кваліфікуватися на Чемпіонат світу 2019 року, що стало головною перешкодою для участі в Олімпійських іграх.

Кваліфікаційний турнір на Євробаскет-2021 проходив у 2019–2020 роках. Збірна України успішно пройшла відбір, забезпечивши собі місце у фінальній частині змагань. Україна посіла друге місце у своїй групі та впевнено кваліфікувалася на Євробаскет-2021. Турнір мав відбутися в 2021 році, але через пандемію COVID-19 був перенесений на вересень 2022 року.

Варто відзначити позитивну системність у кваліфікаційних матчах, адже, Збірна України продемонструвала покращення взаємодії гравців та зібраність команди, особливо в матчах проти Австрії та Угорщини.

Фактори, що виступали гарним впливом, вважаються:

- омолодження складу, зокрема поява нових лідерів, таких як Артем Пустовий, стало ключовим аспектом у відновленні потенціалу команди;
- нестабільність у матчах проти сильних команд, свідчила про необхідність підвищення якості підготовки.

Успішний відбір на Євробаскет-2021 свідчив про те, що збірна України зберігає конкурентоспроможність на європейському рівні.

Пропущена кваліфікація на Чемпіонат світу 2019 року вказувала на прогалини у підготовці до турнірів найвищого рівня.

Кваліфікаційні турніри на Олімпійські ігри та Євробаскети 2019, 2021 показали складний, але перспективний період в історії українського баскетболу. Успішний відбір на Євробаскет-2021 став важливим свідченням поступу команди. Разом із тим, пропущена участь у Чемпіонаті світу 2019 року та Олімпійських іграх 2020 підкреслила необхідність посилення підготовки до міжнародних турнірів найвищого рівня (рис.3.1).

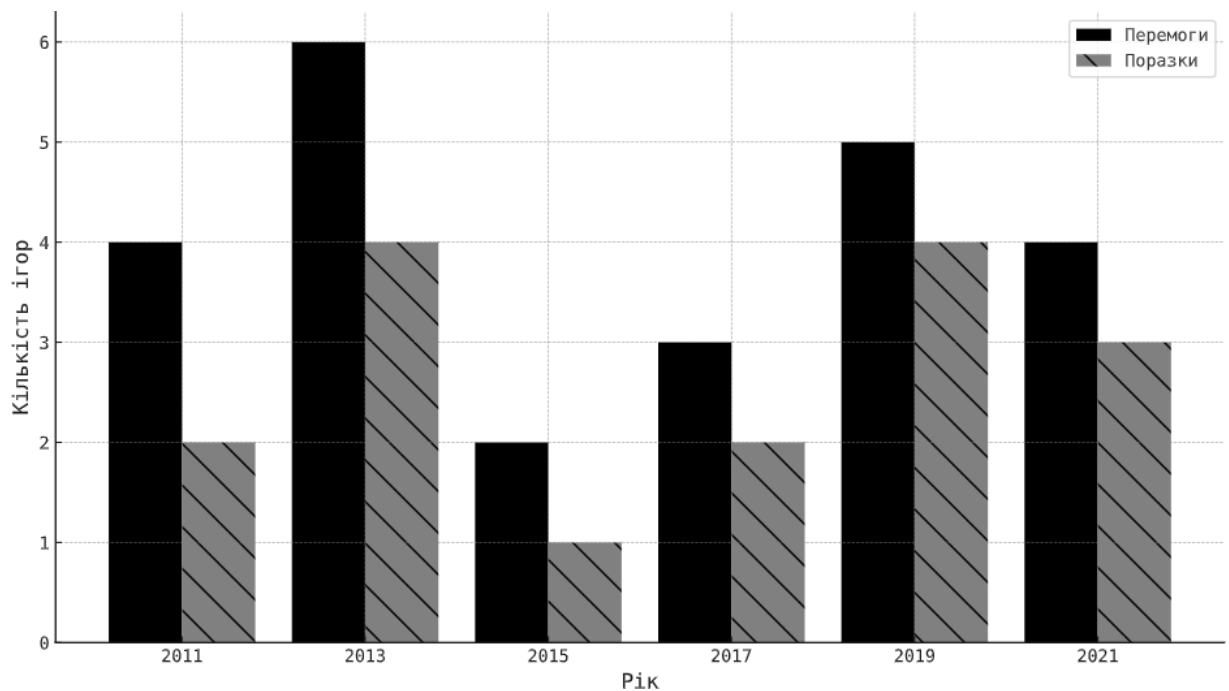

Рис. 3.1. Виступи збірної України з баскетболу на турнірах міжнародного рівня.

3.2. Аналіз тактичних змін та нових стратегій збірної України з баскетболу (2011–2021)

Протягом останнього десятиліття збірна України зазнала значних тактичних і стратегічних змін. Впливали на це як зміни тренерів, так і перехід поколінь гравців. Нижче розглянуто ключові аспекти розвитку тактичної думки української команди.

Період 2011–2013, головний тренер: Майк Фрателло (2011–2014). У цей період команда впроваджувала стиль гри, який базувався на міцному захисті та дисципліні. Зони захисту стали ключовим елементом. Україна застосовувала зональний пресинг 2-3 для нейтралізації суперників із сильним периметром. Напад будувався через розігруючого, часто із залученням пік-н-ролу, що створювало простір для центрових (зокрема, В'ячеслава Кравцова). Результат можна спостерігати як успіх на Євробаскеті-2013 (6-те місце) підтвердив ефективність цієї стратегії.

Період 2014–2017, головний тренер: Євген Мурзін (2015–2019). Після відходу Фрателло збірна зосередилася на пошуку нових лідерів команди і адаптації до сучасного стилю гри. Замість жорсткого захисту акцент змістився на швидкий напад і реалізацію триочкових кидків. Впровадження ротаційного захисту 1-2-2 дозволило частково компенсувати нестачу фізичної сили у матчах із сильними суперниками.

Нові стратегії тренера для збірної команди став розвиток універсальних гравців, таких як Олександр Липовий, що могли закривати кілька позицій, а також можна виділити підвищення ролі форвардів, наприклад, Артема Пустового, які працювали як у нападі, так і в захисті. За результатами змін спостерігаємо нестабільну гру, але вихід до плей-оф, що свідчило про певну ефективність змін.

Період 2018–2021, головний тренер: Айнарс Багатскіс (з 2019 року). Під керівництвом Багатскіса команда почала впроваджувати сучасний європейський стиль гри, акцентувавши увагу на швидкому переході від захисту до нападу. Застосовано «розтягнення» майданчика за допомогою трьох гравців по периметру. Тренер впроваджував складні комбінації у нападі з використанням подвійних заслонів.

Нові стратегії Айнарса Багатскіса показали активний розвиток молодих гравців: Святослава Михайлюка і Артема Пустового, які мають досвід виступів у НБА та європейських клубах.

Результатом за керівництва тренера- успішна кваліфікація на Євробаскет-2021. Збірна команда демонструє сучасний підхід і має перспективу для подальшого розвитку.

Тактичні зміни в українській збірній з баскетболу протягом 2011–2021 років відображають адаптацію до сучасних тенденцій європейського баскетболу. Хоча команда ще не досягла стабільності на високому рівні, стратегічний акцент на молодих гравцях і сучасних підходах дає перспективи для майбутніх успіхів.

3.3. Соціально-політичний контекст і його вплив на збірну України з баскетболу

Соціально-політична ситуація в Україні впродовж останнього десятиліття суттєво впливала на функціонування та розвиток національної баскетбольної збірної України. Революція Гідності, військовий конфлікт на сході України, економічна криза та пандемія COVID-19 створили складні умови для спорту. Водночас ці виклики стали стимулом для пошуку нових підходів у підтримці національної команди та розвитку баскетболу.

Економічні труднощі суттєво обмежили державні видатки на спорт. Збірна України часто залежала від грантів, міжнародної підтримки або фінансування Федерації баскетболу України (ФБУ).

Через брак коштів скоротилася кількість міжнародних зборів та тренувальних матчів, що впливало на конкурентоспроможність команди.

Конфлікт на сході України призвів до втрати спортивних об'єктів у Донецьку та Луганську. Ці регіони були важливими центрами підготовки молодих баскетболістів. У багатьох регіонах зменшилася кількість спортивних шкіл та баскетбольних клубів, що скоротило потік молодих талантів до збірної.

Нестабільність у країні часто демотивувала спортсменів, змушуючи їх обирати закордонні клуби, що ускладнювало їхнє залучення до національної збірної. Відомі баскетболісти, такі як Святослав Михайлюк і Олексій Лень, зосередилися на міжнародних кар'єрах, що обмежило їхню участь у матчах збірної.

Участь збірної України на міжнародних турнірах, зокрема на Євробаскеті-2013 та Чемпіонаті світу 2014 року, стала символом національної єдності та гордості. Попри кризу, збірна надихала молодь, стимулюючи розвиток юнацького баскетболу в регіонах.

Федерація баскетболу України організовувала програми для розвитку молоді, що дозволило знайти нові таланти навіть у складних умовах. Благодійні матчі та соціальні ініціативи допомагали залучати ресурси для підтримки спорту.

Участь у турнірах, таких як Євробаскет та кваліфікації до Чемпіонату світу, стала важливою для зміцнення міжнародного іміджу України. ФІБА та європейські федерації надавали допомогу в організації матчів і тренувань.

Пандемія спричинила зрив багатьох міжнародних турнірів і тренувальних зборів. Збірна змушена була проводити збори в Україні, використовуючи обмежену інфраструктуру.

Недостатнє фінансування знизило рівень підготовки команди. Втрата тренерів і гравців, які перейшли до іноземних клубів, обмежила кадровий потенціал збірної. Зменшення кількості доступних баз для підготовки вплинуло на якість тренувань.

Завдяки підтримці молодих гравців збірна поступово омолоджувалася. Успішні виступи на міжнародній арені підтримували імідж України як спортивної держави. Участь збірної на міжнародних турнірах залишалася важливим фактором соціальної стабільності.

Соціально-політичний контекст значно вплинув на розвиток національної баскетбольної збірної України. Попри економічні та інфраструктурні труднощі, команда змогла зберегти конкурентоспроможність

на міжнародній арені. Надалі для подолання викликів важливо зосередитися на розвитку молодіжного спорту, залученні інвестицій і підтримці інфраструктури. Це дозволить не лише відновити втрачені позиції, але й закласти основу для подальших успіхів на міжнародному рівні.

Пандемія COVID-19 поставила серйозні виклики перед спортивними командами, включаючи збірну України з баскетболу. Попри обмеження, команда адаптувала свої підходи до тренувань і підготовки, використовуючи інноваційні методи та забезпечуючи стабільність у нових умовах.

Основні виклики, пов'язані з пандемією пов'язані з заборонаю проведення масових заходів і матчів, також з скасуванням або перенесенням багатьох міжнародних турнірів і зборів. Виникали проблеми з міжнародними подорожами для участі в турнірах або тренуваннях, підвищувались витрати на організацію матчів і зборів через необхідність забезпечення санітарних норм, вводились обмеження тренувань у залах, звичайно ж впливала невизначеність на мотивацію гравців.

Під час карантинних обмежень частіше використовувались сучасні технології, зокрема через онлайн-тренування, тобто тренери проводили індивідуальні сесії для гравців за допомогою відеозв'язку. Все частіше гравці та тренери працювали над розбором матчів суперників і власних виступів. Використовувалась статистика та аналітика, що допомагала коригувати стратегію навіть за відсутності повноцінних ігор.

Змінились місця проведення закордонних зборів, де команда тренувалася в Україні, зокрема в Южному, Києві та інших містах. Суворі протоколи безпеки змусили команду працювати в ізольованих умовах, щоб уникнути контактів із зовнішнім середовищем.

Тому ігри збірної України під час кваліфікації на Євробаскет-2022 проходили без глядачів, однак Федерація баскетболу України (ФБУ) забезпечила онлайн-трансляції, щоб підтримувати інтерес до баскетболу. Під суворим контролем постійно перебували гравці, яких змушували проходити

регулярне тестування. Обмежувалася взаємодія з персоналом та іншими командами.

Зусиллями Федерації баскетболу України велась підтримка національного чемпіонату (Чемпіонат Суперліги), яка продовжувався навіть в умовах пандемії. Федерація забезпечила суворі санітарні протоколи для клубів і матчів та активно шукала партнерів для збереження фінансування збірної та клубів.

Попри складнощі, збірна забезпечила собі місце у фінальній частині турніру, успішно кваліфікувалась на Євробаскет-2022, а завдяки онлайн-трансляції матчів вдалося зберегти інтерес уболівальників до збірної.

Збірна України з баскетболу продемонструвала здатність ефективно адаптуватися до умов пандемії COVID-19. Використання сучасних технологій, локалізація тренувань і суворі заходи безпеки дозволили команді підтримувати високий рівень підготовки.

У 2025 році національна збірна України з баскетболу зосередиться на участі в чемпіонаті Європи (Євробаскет-2025). Наразі команда бере участь у кваліфікаційному турнірі, де змагається за право виступити у фінальній частині змагань.

У кваліфікаційному турнірі до Євробаскету-2025 в групі «А» Україна зустрічається із командами Словенії, Португалії та Ізраїлю. Після перших матчів українська збірна зазнала поразок від Словенії (73:87) та Португалії (77:79)

В матчі проти Ізраїлю 23 та 25 листопада 2024 року відбулися два поєдинки проти збірної Ізраїлю. Обидва матчі завершилися поразками для України: 23 листопада — 75:88, 25 листопада — 75:88 .

Для виходу до фінальної частини Євробаскету-2025 збірній України необхідно посісти одне з перших трьох місць у групі. Попереду залишаються матчі проти Словенії та Португалії, які стануть вирішальними для визначення подальшої долі команди в турнірі.

Тренерський штаб на чолі з Віталієм Степановським продовжує працювати над підготовкою команди, аналізуючи попередні матчі та вносячи корективи в тактичні схеми. Основна мета — забезпечити конкурентоспроможність збірної на європейській арені та досягти успішного результату в кваліфікації.

Таким чином, у 2025 році головним завданням національної збірної України з баскетболу є успішна кваліфікація та гідний виступ на чемпіонаті Європи, що сприятиме підвищенню престижу українського баскетболу на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

Протягом 2010–2021 років виступи української збірної з баскетболу демонстрували змінну динаміку, яка включала як позитивні моменти, так і труднощі. Збірна поступово підвищувала рівень своєї гри, здобуваючи цінний досвід участі у міжнародних змаганнях. Одним із ключових досягнень цього періоду стало потрапляння до фінальних частин Євробаскету та певний прогрес у взаємодії гравців виступаючи на міжнародній арені.

Важливим аспектом розвитку стало залучення молодих перспективних гравців, що дало змогу забезпечити збірну новими талантами та забезпечити певний баланс між досвідом і молодістю. Однак, значними викликами залишаються стабільність результатів та вдосконалення тактичних взаємодій у ключових моментах гри. Також було виявлено, що недостатня фізична підготовка та часті травми гравців стали фактором, який суттєво впливав на результативність команди.

Загалом, динаміка виступів збірної України в цей період свідчить про прагнення до зростання та поступове підвищення якості гри, однак існує потреба в систематичному вдосконаленні підготовки, розробці довгострокових програм розвитку та забезпеченні високої конкуренції всередині команди для досягнення стабільних і високих результатів на міжнародній арені.

1. У літературі наголошується на важливості адаптації сучасних тренувальних методик, що включають аналітику, функціональну підготовку, а також впровадження новітніх технологій у процес підготовки спортсменів. Разом з тим, аналіз літератури показує, що існують певні виклики, які потребують подальшого вирішення. Це, зокрема, необхідність поліпшення інфраструктури, збільшення фінансових вкладень у розвиток баскетболу, а також забезпечення більшої доступності тренувальних баз та ресурсів для молодих гравців. Значним питанням залишається відсутність стабільного

фінансування, що впливає на можливість реалізації довгострокових проектів та на підтримку професійних клубів.

2. Український баскетбол має свою унікальну історію, яка включає значні досягнення та події, що вплинули на його розвиток. Після здобуття незалежності в 1991 році, український баскетбол почав формувати власний шлях у міжнародному спортивному просторі. Однією з перших значних подій стало створення Української баскетбольної суперліги, яка забезпечила платформу для розвитку професійних клубів та популяризації цього виду спорту серед населення.

3. Серед найбільших досягнень українського баскетболу варто відзначити вихід чоловічої збірної до фінальної частини Євробаскету у 2013 році, що стало справжнім проривом для українського спорту. Цей успіх надав новий імпульс розвитку баскетболу в Україні та допоміг привернути увагу до цієї дисципліни як серед молоді, так і серед спонсорів та інвесторів. Також важливим досягненням стало участь українських команд у європейських клубних турнірах, що дозволило підвищити рівень гри та досвіду українських баскетболістів.

- 2010 рік став періодом змін у складі збірної та оновлення команди. Основним завданням було залучення молодих гравців та інтеграція їх у національний склад. Виступи мали нестабільний характер, але команда набувала досвіду на міжнародній арені:

- У 2011 році українська збірна брала участь у відбіркових змаганнях до Євробаскету. Було відзначено прогрес у взаємодії між гравцями, хоча кінцеві результати не завжди були позитивними. Команда демонструвала бойовий дух, але іноді бракувало завершальних рішень в атаці.

- У 2012 році підготовка до Євробаскету включала низку товариських матчів, які допомогли зміцнити взаєморозуміння між гравцями. Виступи були стабільнішими, однак залишалися певні тактичні недоліки, особливо в захисті.

- **2013 рік:** цей рік став знаковим для збірної України, адже команда вийшла до фінальної частини Євробаскету, де продемонструвала достойну гру. Було помітно покращення в тактичній підготовці та зростання рівня командної злагодженості.
- У 2014 році команда брала участь у Чемпіонаті світу, де показала хорошу гру на груповому етапі, але не змогла пройти далі. Головною проблемою залишалася фізична підготовка та брак досвіду у вирішальних моментах.
- 2015 рік - виступи на Євробаскеті були менш успішними, ніж у попередні роки. Команда зіткнулася з проблемами через травми ключових гравців. Незважаючи на це, молоді гравці отримали важливий досвід, що стало інвестицією в майбутнє.
- 2016 рік - був присвячений підготовці нових гравців та перегляду тактичних схем. Збірна брала участь у товариських матчах і показувала непогані результати, але стабільність залишалася проблемою.
- У 2017 році збірна виступила на Євробаскеті, де знову проявилися проблеми зі стабільністю гри та реалізацією атак. Проте було відзначено добрий рівень командної взаємодії та перспективність молодих гравців.
- Команда зосередилася на відбіркових матчах до Чемпіонату світу у 2018 р.. Були як перемоги, так і поразки, але позитивним моментом стало формування більш стабільного складу команди.
- 2019 рік: виступи на міжнародних турнірах були неоднозначними. Українська збірна показала здатність боротися з сильними суперниками, але не завжди вдавалося утримати перевагу в матчах.
- 2020 рік - через пандемію COVID-19 більшість міжнародних змагань було скасовано. Основна увага була зосереджена на підтримці фізичної форми гравців та підготовці до майбутніх турнірів.
- У 2021 р. збірна повернулася до змагань і продемонструвала покращення в багатьох аспектах гри. Було проведено ряд товариських матчів

та відбіркових турнірів, які показали, що команда має потенціал, хоча потребує стабільності в результатах.

Виступи збірної України протягом цього періоду свідчать про поступове підвищення рівня гри, хоча команда все ще стикається з певними викликами. Важливим аспектом розвитку стало залучення молодих перспективних гравців, що дало змогу забезпечити збірну новими талантами та забезпечити певний баланс між досвідом і молодістю. Однак, значними викликами залишаються стабільність результатів та вдосконалення тактичних взаємодій у ключових моментах гри. Також було виявлено, що недостатня фізична підготовка та часті травми гравців стали фактором, який суттєво впливав на результативність команди.

Загалом, динаміка виступів збірної України в цей період свідчить про прагнення до зростання та поступове підвищення якості гри, однак існує потреба в систематичному вдосконаленні підготовки, розробці довгострокових програм розвитку та забезпеченні високої конкуренції всередині команди для досягнення стабільних і високих результатів на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балацька, Л.В., & Головачук, В.В. (2021). Особливості розвитку історичних етапів баскетболу в Україні. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, Вип. 2(130), 26–29. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU.pc.series15.2021.2\(130\).0](https://doi.org/10.31392/NPU.pc.series15.2021.2(130).0)
2. Батьковська, А. М., & Ткаченко, М.І. (2016). Передумови розвитку жіночого баскетболу в Україні. Баскетбол: історія, сучасність, перспективи : матеріали І Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної інтернетконференції (м. Дніпро, 20–21 грудня), 21–24.
3. Безмилов М. Комплектування команд високої кваліфікації в умовах інтернаціоналізації світового баскетболу. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2016. № 3. С. 3-11.
4. Безмилов, М., & Шинкарук, О. (2020). Тенденції та актуальні проблеми підготовки баскетболістів високого класу в сучасних умовах глобалізації та популяризації баскетболу. Фізична культура, спорт та здоров'я нації, Вип. 9 (28), 112–131. DOI: [10.31652/2071-5285-2020-9\(28\)-112-131](https://doi.org/10.31652/2071-5285-2020-9(28)-112-131)
5. Мітова, О.О., & Оніщенко, В.М. (2016). Теоретичні аспекти з міні-баскетболу для тренерів початкової підготовки (розраховано на дітей 6-7 років): методичні рекомендації для тренерів ДЮСШ та СДЮСШОР. Дніпро.
6. Остапенко Ю. О.1, Стасюк Р. Н.1, Долгова Н.О.1, Салатенко І. О. Історичні аспекти та перспективи розвитку баскетболу в незалежній Україні як професійного виду спорту. СПОРТИВНІ ІГРИ SPORTYVNI IHRY SPORT GAMES 2023 No2 (28) ISSN (Ukrainian ed. Online) 2523-4161 2023, No2(28), 72–84 doi: [10.15391/si.2023-2.07](https://doi.org/10.15391/si.2023-2.07)
7. Остапенко, Ю.О., Остапенко, В.В. (2020). Спортивні ігри у професійному становленні студентів економічного профілю. Спортивні ігри, 3 (17), 33–42. doi: [10.15391/si.2020-3.04](https://doi.org/10.15391/si.2020-3.04)

8. Павленко, О.Ю. (2018). Навколишнє середовище спортивних клубів закладів вищої освіти. Фізична культура, спорт та здоров'я нації, 5(24), 246–51. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1293776>
9. Помещикова, І.П., Чуча, Н.І., Ляхова, Т.П., & Телешик, Н.С. (2020). Розвиток руху ветеранів баскетболу. Спортивні ігри, 3 (17), 69–81. doi: 10.15391/si.2020-3.07
10. Поплавський, Л.П., & Маслова, О. (2013). Визначення еволюційних етапів формування правил гри в баскетбол та їх порівняльна характеристика з історичними етапами розвитку баскетболу як виду спорту. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві, 1 (21), 358–361.
11. Поплавський, Л.Ю. (2004). Баскетбол. Київ. Олімпійська література. Президент України. Про Національну доктрину розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [цитовано 2016 Квіт. 23]. 2013. Чер. 25. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3/rada.gov.ua/laws/show/344/2013/>
12. Поплавський, Л.Ю., Мітова, О.О., Маслова, О.В., Безмилов, М.М., Мурзін, Є.В., & Четвертак О.А. (2019). Баскетбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Київ: ФБУ.
13. Президент України. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року [цитовано 2016 Трав. 30]. Указ No 42/2016, 2016. Лют. 9. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon3/rada.gov.ua/laws/show/42/2016/> СПОРТИВНІ ІГРИ SPORTYVNI IHRY SPORT GAMES 2023No2(28)8
14. Сушко Р.О. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації (на матеріалі баскетболу) монографія. Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 359 с.

15. Сушко, Р. (2017). Аналіз проблемних питань розвитку спортивних ігор з урахуванням чинників глобалізації спорту вищих досягнень. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 3(22), 441–445.

а. Хижняк, Г. (2016). Роздуми про сучасність українського баскетболу. *Баскетбол: історія, сучасність, перспективи: матеріали I Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної інтернет конференції (м. Дніпро, 20–21 грудня). Дніпро*, 59–61.

16. Хіменес, Х., & Еделев, О. (2022). Глобалізація соціальної практики професійного спорту в сучасних умовах розвитку. *Спортивні ігри*, 2(24), 140–154. doi: 10.15391/si.2022-1.13

17. Хромаєв, З. М., Волошин, А. П. (2006). Баскетбол незалежної України. Київ. «МПЛєся» підготовка баскетболістів в різних країнах світу. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2017. № 3. С. 3-9.

18. Шинкарук О. А. Обґрунтування використання фізіологічних показників як критеріїв відбору спортсменів у циклічних видах спорту. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : зб. наук. пр. : в вип. К.*, 2004. Вип. 3. С. 52-55.

19. Шинкарук О. Особливості організації відбору спортсменів у циклічних видах спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2002. № 01. С. 34—42.

20. Шинкарук О. Узагальнення досвіду організації відбору в олімпійському спорті. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2001. № 2-3. С. 35-39

21. Шинкарук О., Безмилов М. Теоретико-методичні засади розробки та використання модельних характеристик техніко-тактичних дій баскетболістів високої кваліфікації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2013. № 2. С. 35-44.

22. Шинкарук О., Мітова О. Система контролю підготовки початківців у командних спортивних іграх: проблемні питання та сучасні підходи. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2017. № 1. С. 105-112.

23. Abbott A, Collins D. Eliminating the dichotomy between theory and practice in talent identification and development: Considering the role of psychology. *Journal of Sports Science*. 2004. Vol. 19, № 5. P. 395–408.
24. Abdelkrim B, Chaouachi A, Chamari K, Chtara M, Castagna C. Positional role and competitive-level differences in elite-level men's basketball players. *Journal of Sports Strength & Conditioning Research*. 2010. Vol. 24, № 5. P. 1346–1355.
25. Abdelkrim B. N., Fazaa S. E., Ati J. A. Time–motion analysis and physiological data of elite under-19-year-old basketball players during competition. *British Journal of Sports Medicine*. 2007. № 41. P. 69–75.
26. Apostolidis N, Nassis G, Bolatoglou T, Geladas N. Physiological and technical characteristics of elite young basketball players. *J Sports Med. Phys. Fitness*. 2004. № 4. P. 157–163.
27. Apostolidis N. Physiological and technical characteristics of elite young basketball players /N. Apostolidis, G.P. Nassis, T. Bolatoglou, N.D. Geladas. *JSports Med. Phys. Fitness* 4: 157–163, 2004
28. Arede J, Fernandes J, Moran J, Norris J, Leite N. Maturity timing and performance in a youth national basketball team: do early-maturing players dominate? *Int. J. Sports Sci. Coach*. 2020. doi: 10.1177/1747954120980712
29. Arede J, Freitas T, Johnson D, Fernandes J, Williams S, Moran J, Leite N. Training load, maturity timing and future national team selection in National youth basketball players. *J Funct Morphol Kinesiol*. 2022. Vol. 7, № 1. P. 21.
30. Arrieta H, Torres-Unda J, Gil SM, Irazusta J. Relative age effect and performance in the U16, U18 and U20 European basketball championships. *Journal of Sports Sciences*. 2016. № 34. P. 1530–1534.
31. Arrieta H., Torres-Unda J., Gil S.M. & J. Irazusta. Relative age effect and performance in the U16, U18 and U20 European basketball championships. *Journal of Sports Sciences*. 2016, V.34. P.1530-1534.
32. Balčiūnas M, Garastas V, Stonkus S. Krepšininkų parengtumas: nustatymas ir įvertinimas. 2009, LKKA. 159 p.

33. Balyi I, Way R, Higgs C. Long-term athlete development. Human Kinetics, 2013. 286 p.
34. Bangsbo J, Lukaski H, Siders W. The Yo-Yo Intermittent Recovery Test: A useful tool for evaluation of physical performance in intermittent sports. Sports Med. 2008. Vol. 38, № 1. P. 37–51.
35. Barnsley R. H., Thompson A. H., Barnsley R. E. Hockey success and birthdate: The relative age effect. Canadian Association for Health, Physical Education, and Recreation. 1985. Vol. 51, № 1. P. 23–28.
36. Bezmylov M, Shynkaryk O, Byshevets N, Gan Qi, Shao Zhigong. Morphofunctional characteristics of basketball players with different roles as selection criteria at the stage of preparation for higher achievements. Physical Education Theory and Methodology. 2022. Vol. 22, № 1. P. 92–100.
37. Bezmylov M., Shynkaruk O, Grihan G, Semeniv B, Yudenko O, Lytvynenko A, Otroshko O, Kholchenkova N, Kurtova H, Kostenko M, Osmanova A. Peculiarities of physical fitness of 17-20 years old basketball players taking into account their playing role. International Journal of Human Movement and Sports Sciences. 2022. Vol. 10, № 6. P. 1163–1172.
38. Bompa T. Total Training for Young Champions. Champaign, IL: Kinetics H, editor, 2000.
39. Bompa T. Total Training for Young Champions. Champaign, IL: Kinetics H, editor; 2000
40. Bonal J, Jiménez SL, Lorenzo A. The Talent Development Pathway for Elite Basketball Players in China. Int. J. Environ. Res. Public Health. 2020. № 17. P. 51–57. doi.org/10.3390/ijerph17145110
41. Brittenham G. Complete Conditioning for Basketball. Champaign: Human Kinetics, 1996. 247 p.
42. Byshevets N, Shynkaruk O, Stepanenko O, Gerasymenko S, Tkachenko S, Synihovets I, Filipov V., Serhiyenko K, Iakovenko O Development skills implementation of analysis of variance at sport-pedagogical and biomedical

researches. Journal of Physical Education and Sport, 2019, Vol 19 (6), Art 311pp 2086 – 2090. DOI:10.7752/jpes.2019.s6311

43. Byshevets N., Denysova L., Shynkaruk O., Serhiyenko K., Usychenko V., Stepanenko O., Syvash I. Using the methods of mathematical statistics in sports and educational research. Journal of Physical Education and Sport, 2019, Vol 19 (3), Art 148, pp 1030-1034, DOI:10.7752/jpes.2019.s3148

44. Capranica L, Millard-Stafford ML. Youth sport specialization: How to manage competition and training? International Journal of Sport Physiology & Performance. 2011. Vol. 6, № 4. P. 572–579.

45. Carvalho H, Coelho e Silva M, Figueiredo A, Gonçalves C, Castagna C, Philippaerts R, Malina R. Cross-validation and reliability of the Line-Drill Test of anaerobic performance in basketball players 14–16 years. J Strength Cond Res. 2011. Vol. 25, № 4. P. 1113–1119.

46. Castagna C, Impellizzeri F. M, Rampinini E, D'Ottavio S, Manzi V. The Yo—Yo intermittent recovery test in basketball players. Journal of Science and Medicine in Sport. 2008. Vol. 11. P. 202–208.

47. Coelho E. S. M, Carvalho M. H, Goncalves C. E, Figueiredo A. J, Elferink-Gemser M. T, Philippaerts R. M, Malina R. M. Growth, maturation, functional capacities and sport-specific skills in 12-13 year-old- basketball players. The Journal Of Sports Medicine And Physical Fitness. 2010. Vol. 50, № 20. P. 174–181.

48. Conte D. Performance profile and game-related statistics of FIBA 3x3 Basketball World Cup 2017/ D.Conte, E. Straigis, F.M. Clemente, M.A.Gómez, A.Tessitore. Biology sport. 2019. V. 36 (2). P.149-154.

49. Cormery B. Rule change incidence on physiological characteristics of elite basketball players: A 10-year-period investigation /B. Cormery, M. Marcil, M. Bouvard. British Journal of Sports Medicine. 2008. V. 42. P.25-30.

50. Côté J, Macdonald D. J, Baker J, Abernethy B. When “where” is more important than “when”: Birthplace and birthdate effect on achievement of sporting expertise. Journal of Sport Sciences. 2006. Vol. 24, № 10. P. 1065– 1073.

51. Cui Y, Liu F, Bao D, Liu H, Zhang S, Miguel-Angel G. Key anthropometric and physical determinants for different playing positions during National Basketball Association draft combine test. *Frontiers in Psychology*. 2019. Vol. 10. P. 2359.
52. De Bosscher V, De Rycke J. Talent development programmes: a retrospective analysis of the age and support services for talented athletes in 15 nations. *Eur. Sport Manag. Q.* 2017. №. 17. P. 590–609. doi: 10.1080/ 16184742. 2017.1324503
53. Dežman B, Trninić S, Dizdar D. Expert model of decision-making system for efficient orientation of basketball players to positions and roles in the game. Empirical verification. *Collegium antropologicum*. 2001. Vol. 25, № 1. P. 141–152.
54. Dizdar D, Trninić S, Matkovic B. Structural analysis of the position players in the basketball game on some anthropological characteristics. *Croatian sports medicine Journal*. 1996. Vol. 10, № 3. P. 108–116.
55. Doroshenko E, Sushko R, Koryahin V, Pityn M, Tkalic I, Blavt O. The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*. 2019. Vol. 20 № 4. P. 33–40
56. Doroshenko,E, Sushko,R, Koryahin,V, Pityn,M, Tkalic,I, &Blavt,O. (2019). The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*, 20 (4), 33–40.doi: <https://doi.org/10.5114/hm.2019.85091>
57. Drinkwater E. J, Pyne D. B, McKenna M. Design and interpretation of anthropometric and fitness testing of basketball players. *Sports Medicine*. 2008. Vol. 38, № 7. P. 565–578.
58. Erčulj F, Vičič A. Differences in motivational dimensions of young basketball players in different playing positions. *Acta Kinesiologiae Univerzitatatis Tartuensis*. 2001. Vol. 6. P. 108–112.
59. Esteva S, Drobic F, Puigdemolliv J, Serratosa L, Chamorro M. Birthday and basketball success. *Apunts Med Esport*. 2006. Vol. 41. P. 25–30.

60. FIBA U14 Get Together 2018 - Arik Shivek. Selection for youth National teams in Israel. [Internet]. [updated 2018 Okt 19-20]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=16DqwHUwf6M>
61. FIBA U14 Get Together 2018 – Nenad Trunic. Selection for youth basketball national teams in Serbia. [Internet]. [updated 2018 Okt 19-20]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=2mdLkSk0geM>.
62. Football Canada long term Athlete development. [Internet]. [updated 2018 Okt 19-20]. Available from: <http://archive.footballcanada.com/wpcontent/uploads/2017/11/Football-09-ENG-LTAD-Normal-Res1-min-2.pdf>
63. Gruko K, Stastny P, Kopiczko A, Mikolajec K, Pecha O, Perkowski K. Can anthropometric variables and maturation predict the playing position in young basketball players? *Journal of Human Kinetics*. 2019. Vol. 69. P. 109–123.
64. Guimarães E, Baxter-Jones A, Maia J, Fonseca P, Santos A, Santos E, Tavares F, Janeira MA. The roles of growth, maturation, physical fitness and technical skills on selection for Portuguese Under-14 years basketball team. *Sports*. 2019. Vol. 7, № 61. P. 1–13.
65. Ibanez S. J, Mazo A, Nascimento J, Garcia-Rubio J. The relative age effect in under-18 basketball: Effect on performance according to playing position. *PloS ONE*. 2018. Vol. 13(7) [Internet]. Available from: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0200408>.
66. Ivanović J, Kukić F, Greco G, Koropanovski N, Jakovljević S, Milivoj Dopsaj M. Specific physical ability prediction in youth basketball players according to playing position. *Int J Environ Res Public Health*. 2022 Jan 16. Vol. 19, № 2. P. 977. doi: 10.3390/ijerph19020977. PMID: 35055798.
67. Jayanthi N, Schley S, Cumming S. P, Myer G. D, Saffel H, Hartwig T, Gabbett T. J. Developmental training model for the sport specialized youth athlete: A dynamic strategy for individualizing load-response during maturation. *Sports Health*. 2021. Vol. 14. P. 142–153. doi:10.1177/19417381211056088.

68. Jeličić M, Sekulić D, Marinković M. Anthropometric characteristics of high level European junior basketball players. *Collegium Antropologicum*. 2002. Vol. 26. P. 69–76.
69. Johnston K, Baker J. Waste reduction strategies: factors affecting talent wastage and the efficacy of talent selection in sport. *Front. Psychol.* 2020. doi:10.2925.10.3389/fpsyg.2019.02925.
70. Johnston K, Wattie N, Schorer J, Baker J. Talent identification in sport: a systematic review. *Sports Med.* 2018. Vol. 48. P. 97–109. doi: 10.1007/s40279-017-0803-2.
71. Jovanovic M. Physical preparation for team sports: Weekly plans. 2017. available from: <https://complementarytraining.net/physical-preparation-for-team-sports-weekly-plans-part-1/>
72. Kostiukevych V, Lazarenko N, Shchepotina N, Poseletska K, Stasiuk V, Shynkaruk O, Borysova O., Denysova L, Potop V, Vozniuk T, Dmytrenko S, Kulchytska I, Konnova M, Iakovenko O. Programming of the training process of qualified football players in the competitive period of the macrocycle. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. Vol 19 (6), Art 329, pp 2192 –2199, DOI:10.7752/jpes.2019.s6329
73. Kostiukevych V., Imas Y., Borisova O., Dutchak M., Shynkaruk O., Kogut I., Voronova V., Shlonska O., Stasiuk I. Modeling of training process of athletes in sports games in annual macrocycle. *Journal of Physical Education and Sport*, 2018, Vol. 18 (1), Art 44, pp. 327 -334, DOI:10.7752/jpes.2018.s144
74. Kostiukevych V., Shchepotina N., Shynkaruk O., Kulchytska I., Borysova O., Dutchak M., Vozniuk T., Yakovliv V., Denysova L., Konnova M., Khurtenko O., Perepelytsia O., Polishchuk V., Shevchyk L. Training process construction of the qualified volleyball women players in the preparatory period of two-cycle system of the annual training on the basis of model training tasks. *Journal of Physical Education and Sport*, 2019, .Vol 19(2), Art 63, pp 427 - 435, DOI:10.7752/jpes.2019.s2063

75. Kostiukevych V., Shchepotina N., Zhovnych O., Shynkaruk O., Koliadych Yu., Hatsoieva L., Voronova V., Vozniuk T., Kaplinskyi V., Diachenko A., Chernyshenko T., Konnova M. Highly Qualified Grass Hockey Sportswomen's Adaptation to Training Intensity in the Macrocycle Preparatory Period. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol 20 (1), Art 55 pp 385 – 394, 2020 DOI:10.7752/jpes.2020.s1055
76. Kozina, Zhl., Ciesliska, M. (2018). Theoretical concept of individualization in sport. Poznan: Osrodek Rekreacji, Sportu i Edukacji.
77. Leger L. A, Mercier D, Gadoury C, Lambert J. The multistage 20 meter shuttle run test for aerobic fitness. *Journal of Sports Sciences*. 1988. Vol. 6. P. 93–101.
78. Marić K, Katić R, Jeličić M. Relations between Basic and Specific Motor Abilities and Player Quality of Young Basketball Players. *Collegium Antropologicum*. 2013. Vol. 37, № 2. P. 55–60.
79. Marinkovic D, Pavlovic S. The differences in aerobic capacity of basketball players in different playing positions. *Physical Education and Sport*. 2013. Vol. 11, № 1. P. 73–80.
80. Matulaitis K, Skarbalius A, Abrantes C, Gonçalves B, Sampaio J. Fitness, technical, and kinanthropometrical profile of young Lithuanian basketball players aged 7–17 years old. *Frontiers in Psychology*. 2019. Vol. 10. P. 1677.
81. Montgomery P.G. 3×3 Basketball: Performance Characteristics and Changes During Elite Tournament Competition / P.G Montgomery, Maloney B.D. *International Journal of Sports Physiology and Performance*. 19 Nov 2018, :1-8
82. Ostojic S. M, Mazic S, Dikic N. Profiling in basketball: Physical and physiological characteristics of elite players. *The Journal of Strength & Conditioning Research*. 2006. Vol. 20, № 4. P. 740–744.
83. Pérez-Ifrán P, Rial M, Brini S, Calleja-González J, Del Rosso S, Boullosa D, Benítez-Flores S. Change of Direction Performance and its Physical Determinants Among Young Basketball Male Players. *J Hum Kinet*. 2023. Vol. 85. P. 23–34. doi: 10.2478/hukin-2022-0107. eCollection 2022 Dec.

84. Shynkaruk O, Shutova S, Serebryakov O, Nagorna V, Skorohod O. Competitive performance of elite athletes in modern ice hockey. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol 20 (1), Art 76 pp 511 – 516, 2020. DOI:10.7752/jpes.2020.s107

85. Stroganov S., Serhiyenko K., Shynkaruk O., Byshevets N., Denysova L., Yukhno Yu., Stepanenko O., Ulan A. Features of preventive activity at the initial stage of training of many years standing of young basketball players. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol 20(1), Art 66 pp 452 – 455, 2020.; DOI:10.7752/jpes.2020.s1066

86. Sushko, R., & Doroshenko, E. (2017). Professionalization issues of concern as a factor of sports games globalization (basing on basketball). In: *Proceedings of the VII International Academic Congress "Fundamental and Applied Studies in EU and CIS Countries"*; 2017 February 26–28; United Kingdom, Cambridge, England. "Cambridge University Press", 128–132.

87. Voronova V., Khmel'nitska I, Shynkaruk O, Borysova O, Kostyukevich V, Zhovnych Oa. Gender peculiarities of personality's qualities development in football. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol 20(1), Art 71 pp 484-489, 2020. DOI:10.7752/jpes.2020.s1071

88. Vučković I. Relative age effect and selection of young basketball players/I. Vučković, A. Kukrić, B. Petrović, R. Dobraš. *Physical culture*. 2013, 67(2), P. 113-119.

89. www.basketball-reference.com

Кваліфікаційна робота містить результат власних досліджень використання ідей, результат і тестів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(Підпис)